

EL MIRALL

març 1992

núm. 53

325 ptes

Les identitats imprescindibles

Joan Becat / Bernat Vidal i Tomàs / David Ginard

La poesia catalana en 1991

Les Balears, el nostre món

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.
Març - 1992 - núm. 53
ANY VI

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:

C/ Impremta, 1, Pral. 2ª Tel. 72 59 37
07001 Palma (Mallorca)
Apartat de Correus 179
07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15
46001 València

Director:

Clement Picornell

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blàzquez i Salom
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Antoni Ginard i Bujosa
David Ginard i Féron
Antoni Marimon i Riutort
Antelm Pujol i Fulgencio
Andreu Ramis i Puiggrós
Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

**Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels autors.**

Coberta: *Fam i tristesa, "Les nues", 1965.*
Litografia d'Antoni Miró. "Nues d'amor amb
tota la fam i la misèria del món. Pobranua pobra
dona sempre de sofrència eterna".

Fotos:

EL DIA i EL MIRALL.

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió:

Interior: OMNI S.A. Gremi Ferrers, 42.
Polígon de Son Castelló - Palma.
Coberta: Xisco Arts Gràfiques,
c/ Baix Riera, 1-A - Palma. Tel. 24 03 86
Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891523

I FÒRUM BLANQUERNA

4
Les identitats imprescindibles
JOSEP AMENGUAL I BATLE

EN MEMÒRIA

9
En la mort d'Enric Moreu-Rèy
COSME AGUILÓ

LA DARRERA CIRCUMSTÀNCIA

10
La cabòria hipotecada
JOSEP MOLL MARQUÈS

ENERGIA A LES ILLES

12
Tres dècades de Balearització (i 2)
JORDI LÓPEZ BEZUNARTEA

FIGURES I PAISATGES

21
Bernat Vidal i Tomàs
JOAN BARCELÓ I COLL

HIPOTECA DE CABÒRIES

25
Rotondes i circumloquis
RAFAEL CRESPI I RAMIS

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

27
Inauguració del curs de postgrau
E.M.

INADAPTACIÓ I MARGINACIÓ SOCIAL

28
L'educador de carrer
EQUIP D'EDUCADORS DE CARRER

ENTREVISTA

31
David Ginard
MIQUEL LÓPEZ CRESPI

La col·laboració de MIQUEL LÓPEZ CRESPI a EL MIRALL ha estat assídua, constant, sempre la pàgina d'entrevista a punt. Quantes entrevistes deu haver preparat? Emprant hàbilment els recursos del gènere, els personatges compareixen ben definits a la cita de cada mes. I al text amb què fa conèixer la vida i l'obra de cadascú no hi manca el rerefons, quan cal, de l'anècdota. Escriptor tenaç i àmpliament reconegut, les seves pàgines són el complement imprescindible de la revista.

MOTIUS PER A UN DESCOBRIMENT

33
... i la setmana santa dels indis
MONTERRAT MONTAGUT I CANELA

POESIA

36
La poesia catalana en 1991
PERE ROSELLÓ BOVER

CRE-ACCIÓ

40
Quatre poemes
AINA MARIA LENZEN

Universitat de les Illes Balears

Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colònia

LECTURA DE POEMES

41
Damià Huguet
JAUME POMAR

RECOMPENDRE EL MISSATGE

43
El 91 ha marcat la història
JAUME MARCH

XIBBOLET

44
Llocutors (sic)
MATEU GRIMALT I SUREDA

DIA INTERNACIONAL DE LES DONES

45
El món de les dones
LLUÏSA PALOMERO / EDELMIRA FERNÁNDEZ

ENTREVISTA

46
Joan Becat
MARTÍ JANER I TORRENS

VIATGES LITERARIS

48
Seta, la Venècia del Llenguadoc
MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

MÚSICA

50
Esquemàtic origen de la música
JOSÉ S. AYALA

SOCIOLINGÜÍSTICA

51
Quin futur hi ha per a la llengua catalana?
MARTÍ JANER I TORRENS

SOM UN MANDRA

54
El dret a la peresa
VICENÇ CALONGE I GUSTÀ

UCS LITERARIS

55
Aclarint el panorama
JEAN SERRA

HISTORIOGRAFIA MALLORQUINA

56
Els partits polítics davant el caciquisme
DAVID GINARD

LLIBRES

58
Els intel·lectuals mallorquins i el franquisme
A.N.

59

La violació del català
FELIP MUNAR I MUNAR

60

Itinararis pel centre històric de Palma
J.M.B.

61

Louis Armstrong
SANTI ADROVER

EXCURSIONISME

62
El puig Caragoler de Femenia
GASPAR VALERO I MARTÍ

Les identitats imprescindibles

JOSEP AMENGUAL I BATLE

La mediterraneïtat ens ha marcat en les successives transformacions demogràfiques i culturals. (Zones de construccions ciclòpies a la Mediterrània, segons G. Rosselló Bordoy.)

El "Grup Blanquerna" va organitzar, per als quatre dijous del mes de març, el I FÒRUM BLANQUERNA, sota el tema genèric "L'esperit d'Europa". En sengles taules rodones en què es debateren les ponències EUROPA, PER QUÈ?, L'EUROPA DELS POBLES, IDENTITAT I LENGUA i LES IDENTITATS IMPRESCINDIBLES, que presentaren respectivament Fèlix Martí, president del Centre Unesco de Catalunya; Vicent Partal, periodista; Isidor Marí, Sub-director General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; i Josep Amengual, historiador, prior de Lluc, el nombrós públic assistent va tenir ocasió de conèixer aportacions prou singulars i interessants sobre l'Europa que cada dia més es va reafirmant sobre la identitat dels diversos pobles que la conformen.

Josep Amengual, que ha tengut l'amabilitat de facilitar-nos la seva intervenció perquè la reproduïssim, enumera els antecedents històrics de les Balears en el marc que defineix com a mediterrani, occidental i de cultura cristiana. - E.M.

Per al darrer seminari del "Grup Blanquerna", del propassat setembre, se'm va demanar que parlés sobre *El cristianisme com un dels components històrics del nostre poble*.

Al punt previ de la meua reflexió vaig observar que tenia garanties que hom no faria una interpretació integrista del tema. De fet no em vaig errar.

Avui m'agradaria començar amb una premissa semblant, que podria formular d'aquesta faísó: quan parlem d'identitats, al meu entendre, no pretenem atacar ningú, i sobretot allò que mai rebria el meu suport seria atacar un poble, qualsevol que sia. A posta m'agrada parlar del nostre poble.

Aquesta premissa es completa amb l'altra observació, i és que les "identitats imprescindibles" del nostre poble no són signes d'identitat exclusius, de manera que ens facin totalment diferents. És el conjunt de connotacions que proposaré que, com a tal caracterització complexa, no és aplicable a cap altre poble.

M'agradaria saber fer lloc als components de la taula, de mode que fossin ells els qui ens acostassin a un debat aclaridor.

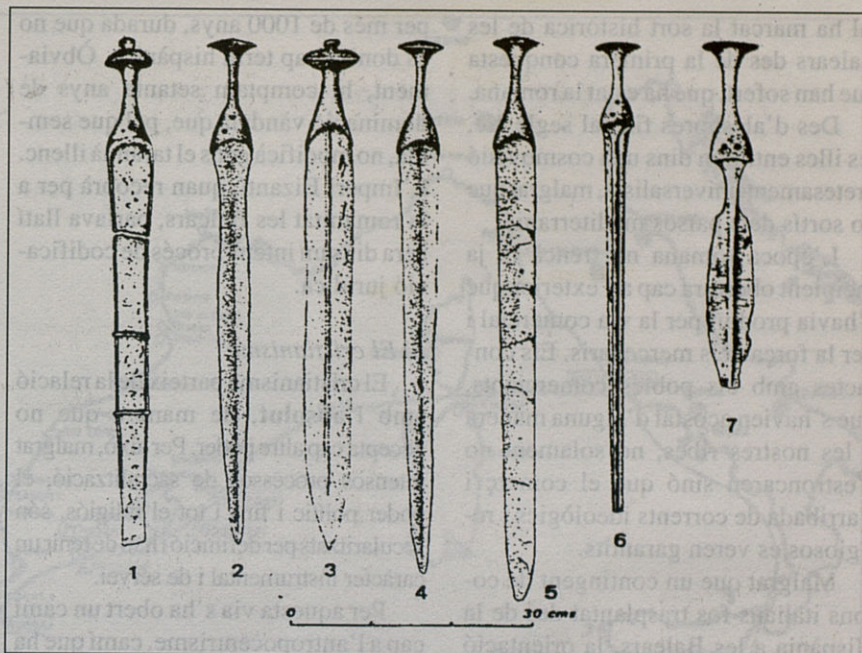
1. Identitats que brollen de la situació geogràfica:

a) La mediterraneïtat

La mediterraneïtat és un tret ambiental, força complex, en tots els sentits, des dels climàtics, fins als de la nutrició; des dels culturals i religiosos, fins als militars.

La mediterraneïtat ens ha marcat en les successives transformacions demogràfiques i culturals.

Quan parl de mediterraneïtat, em referesc no solament al nord, al llevant i ponent, ans també ben clarament al migjorn. Record que una de les vegades que en vaig fer una clara al·lusió a aquesta quarta dimensió que caracteritza la situació de les Balears, va ser el Congrés Internacional sobre Sant Agustí, a Roma el 1986. Algunes cares mostraven una estranyesa curiosa. Crec que al cap de quasi sis anys el món laboral mallorquí ens reafirma aquesta dimensió completament

No cal demostrar-ho: som un poble a unes illes, amb trets característics, que els mitjans de comunicació moderns no han modificat profundament. (Armes de l'època talaiòtica aparegudes en jaciments de Mallorca.)

mediterrània. Una obra alemanya, que conec solament pel títol, es presenta d'aquesta manera prou significativa: *Die Araber vor ihrer Zukunft. Geschichte und Problematik der Verwestlichung*.* (F. Schöningh) Paderborn 1991, 291, pp., 48 DM. Pens que un dels reptes de les nostres illes és la revitalització de les relacions amb els països del nostre Migjorn.

Al·ludint a la història balear, hem de dir que les informacions literàries sobre la nostra història, que són anteriors al segle X, s'han salvat totes a terres continentals del nostre voltant. De documentació escrita no epigràfica, les Balears no n'han conservat gens ni mica. Tota ha haguda de tornar quan s'han editat les fonts documentals antigues. Fins i tot aquelles obres que es produïren a les Balears, s'han conservat als monestirs continentals. Posem per cas les cartes de Sever de Menorca i Consenci, del segle V, de les quals no se'n torna a saber res fins al segle XV-XVI i, darrerament, s'han descobert dues cartes més de Consenci, a França. Ha estat l'intercanvi amb St. Agustí que les salvà.

b) La insularitat

No cal demostrar-ho: som un poble a unes illes, amb trets característics,

que els mitjans de comunicació moderns, ja siguin els de transport o es tracti dels audiovisuals, no han modificat profundament.

L'aïllament i la necessitat de comunicar-se i sortir són una paradoxal característica de les nostres illes. Com paradoxal és el mal·liar-se i l'hospitalitat, perquè la nostra insularitat és fràgil, no tant per la petidesa de les illes com pel fet que les nacions i els estats mediterranis i fins i tot atlàntics han subjectat totes les illes. Solament algunes han assolit la independència; i no es tracta de les illes més grans i més riques demogràficament.

D'aquí que pertany a la nostra identitat la recerca de la convivència entre els pobles, fonamentada en el dret i no sobre la força.

La força exterior ha trencat sovint el ritme històric de les illes mediterrànies. Basti recordar els reiterats canvis de domini polític que va patir Menorca dins el segle XVIII, tant és així que quan retornà a la monarquia espanyola aquesta potència ja no s'organitzava com als inicis de l'esmentat segle.

c) L'occidentalitat

La insularitat mediterrània no basta per identificar-nos. La situació geogràfica dins la Mediterrània Occiden-

tal ha marcat la sort històrica de les Balears des de la primera conquesta que han sofert, que ha estat la romana.

Des d'aleshores fins al segle Xè, les illes entraren dins una cosmovisió pretesament universalista, malgrat que no sortís dels països mediterranis.

L'època romana no trencà la ja incipient obertura cap a l'exterior que s'havia produït per la via comercial i per la força dels mercenaris. Els contactes amb els pobles comerciants, que s'havien acostat d'alguna manera a les nostres ribes, no solament no s'estruncaren sinó que el comerç i l'arribada de corrents ideològics i religiosos es veren garantits.

Malgrat que un contingent de colons italians fos trasplantat des de la Hispània a les Balears, la orientació illenca girava prevalentment cap a l'Orient i cap a Àfrica del Nord.

Aquest ritme històric, d'obertura al seu llevant, marcà les occidentals illes Balears fins la conquesta musulmana i les vinculà a un poder situat a la Península Ibèrica.

2. Identitats que brollen de fenòmens històrics:

a) La romanitat

L'època romana posà en contacte les nostres illes amb la civilització hel·lenística. L'esperit crític contribueix

a dignificar i a alliberar la persona humana. D'altra banda, la recerca mena cap a la tècnica.

Durant aquesta època el nostre poble entrà en el món del dret, almenys en el dret conegut per nosaltres.

La romanitat obrí les illes a múltiples manifestacions religioses, que foren superades pel judaisme i, sobretot, pel cristianisme.

No oblidem que la romanitat, en diversa tonalitat, perdurà a les Balears

per més de 1000 anys, durada que no es donà a cap terra hispànica. Òbviament, hi comptam setanta anys de dominació vàndala que, pel que sembla, no modificà gens el tarannà illenc. L'Imperi Bizantí, quan recobrà per a la romanitat les Balears, parlava llatí i era dins un intens procés de codificació jurídica.

b) El cristianisme

El cristianisme parteix de la relació amb l'absolut, de manera que no accepta cap altre poder. Per això, malgrat intensos processos de sacralització, el poder polític i fins i tot el religiós, són secularitzats per definició i han de tenir un caràcter instrumental i de servei.

Per aquesta via s'ha obert un camí cap a l'antropocentrisme, camí que ha aprofitat l'instrumental filosòfic d'arrels hel·lenístiques.

fortit la confiança en l'home mateix. L'ha alliberat de les pròpies limitacions i de la possible autodesconfiança. L'ha alliberat del temor de Déu, que esdevé Pare. Li ha obert el camí de la lluita progrés integral.

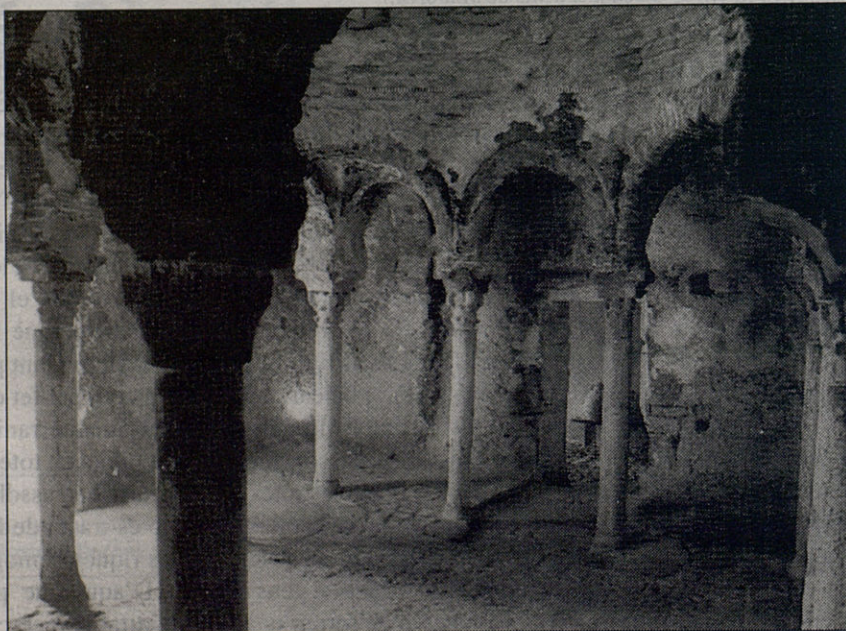
c.- La catalanitat

Els esdeveniments de 1229-1230 provocaren un trasbals violent i per això no els podem valorar com absolutament positius. Malgrat això, aquells canvis són irreversibles i la societat nova que n'emergí té drets inalienables.

Precisament la secular pretensió de fer *tabularasa* de les conseqüències d'aquells fets enverina la nostra convivència.

La catalanitat, malgrat les incoherències flagrants manifestades en conquestes i altres pressions, amb

l'esperit pactista va permetre que el Regne de Mallorca adquirís i conservàs una personalitat diferenciada. Que avui hi hagi una tendència anticatalana es deu, en bona part, al fet que el dret aplicat en la conquesta no va fer de Mallorca una part de Catalunya, sinó un regne amb institucions paral·leles a les de Catalunya. Si la conquesta hagués

Pens que un dels reptes de les nostres illes és la revitalització de les relacions amb els països del migjorn. (Banys àrabs de Palma.)

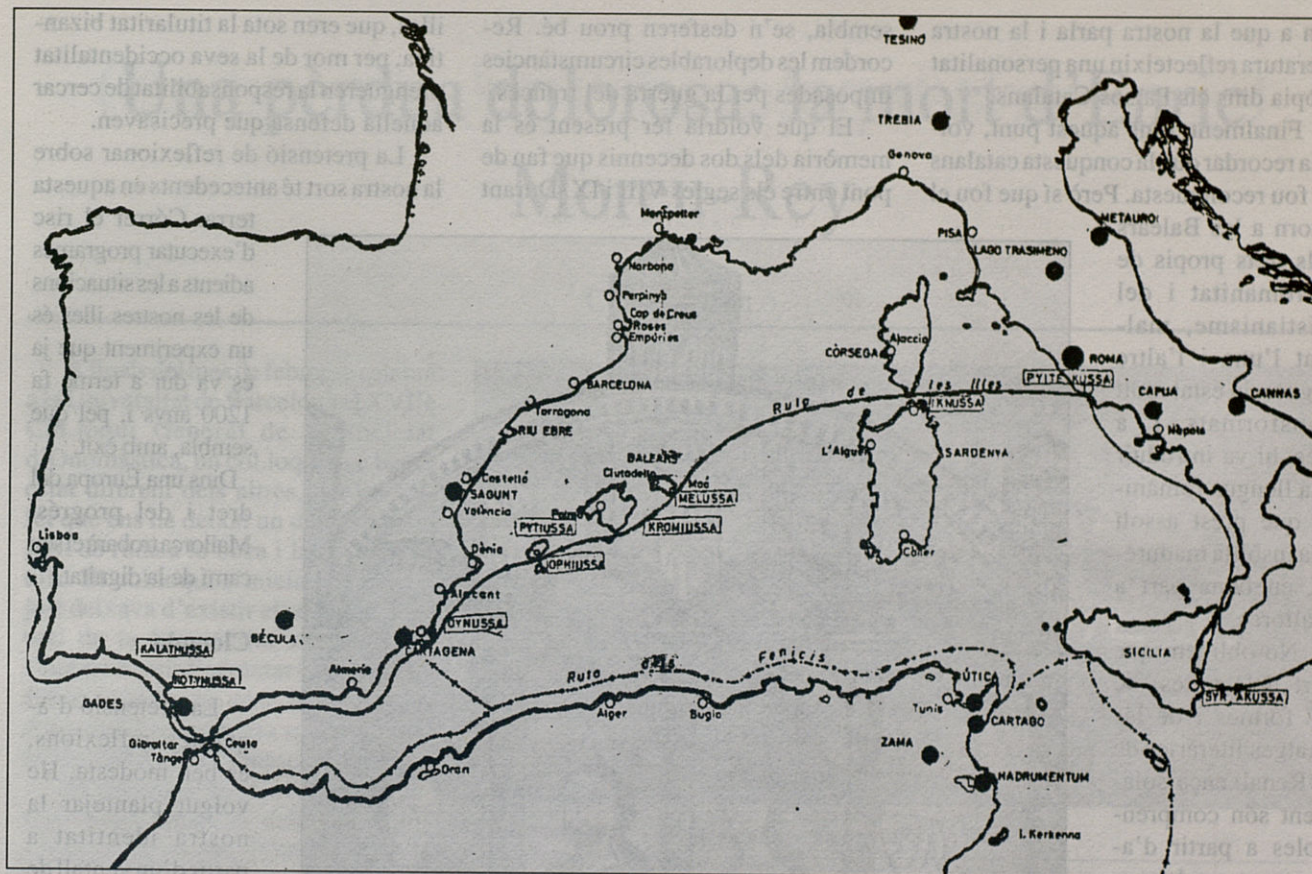
L'antropocentrisme del cristianisme ha menat a elaborar el concepte de persona, estenent-lo a tot ésser humà, cosa no gens clara pels mateixos filòsofs grecs. D'aquí que l'infant, el malalt, la dona i els velis fossin valorats d'una altra manera. I d'aquí en sorgiren les institucions assistencials.

Més tard emergiren les formulacions dels drets dels pobles i els de l'home.

El cristianisme, fonamentat en la fe en un Salvador Déu-Home, ha en-

estat semblant a la de les zones d'Andalusia que contemporàniament s'incorporaven a Castella, la consciència diferenciada no la tendríem.

Aquesta personalitat ha creat una consciència que dins Europa cerca el camí del ple reconeixement, sense veure's mediatitzada pels estats independentment anomenats nacionals. No parl ara de la sort dels estats, sinó dels drets col·lectius humans, que són anteriors a l'estat.

Els contactes amb els pobles comercials que s'havien acostat a les nostres ribes garantiren l'arribada de corrents ideològics i religiosos.

Evidentment, al cap de quasi tres segles de pressió estatal per esborrar aquesta personalitat illenca, no és gens sorprenent que hi hagi sectors de la nostra societat que no estiguin informats de la seva història i d'altres que es trobin més còmodes amb la situació que han assolit.

Malgrat això, dins l'Europa dels pobles, la memòria històrica i la llengua catalana són dos elements dinàmics que fan reviscolar el nostre poble.

He al·ludit a la memòria històrica per recuperar. Ara bastarà que faci alguna referència a un altre component de la nostra identitat, com és el de la llengua. La llengua com a llaç de vinculació amb les nostres arrels. La llengua com a elaboració secular

del nostre poble. El poble fa la llengua, però també la llengua fa el poble.

D'aquí que la llengua esdevé factor de la diferenciació, quant a la llengua i cultura imposades per l'estat, mentre que esdevé lligam amb els

països de parla catalana, els habitants dels quals reben el nom de catalans i valencians i mai el de forasters.

Hem de dir que diversos factors han mantingut vives algunes formes de la llengua comuna, que contribuei-

La romanitat perdura a les Balears per més de mil anys, durada que no es donà a cap terra hispànica. (Restes de la ciutat romana de Pollentia, al nord de Mallorca.)

xen a que la nostra parla i la nostra literatura reflecteixin una personalitat pròpia dins els Països Catalans.

Finalment, dins aquest punt, voldria recordar que la conquesta catalana no fou reconquesta. Però sí que fou el retorn a les Balears dels trets propis de la romanitat i del cristianisme, malgrat l'una i l'altre haguessin estat molt transformats. I, a més, hi va introduir una llengua romànica que prest assolí una insòlita maduresa, en bona part a Mallorca.

No oblidem que part dels mites, de les formes i de les imatges literàries de la Renaixença solament són comprensibles a partir d'aquest retorn del patrimoni pre-islàmic a les Balears.

d.- L'autogovern

Gairebé totes les característiques anteriors han contribuït a generar a Mallorca una actitud d'un cert rebuig dels poders polítics. Aquest tarannà no ha eliminat comportaments servils i d'adulació. Tanmateix, a Mallorca es poden detectar sentiments característics dels pobles colonitzats. La provenença dels governants, la seva llengua, la imposició tributària, les llesves de soldats... han creat distància vers el poder. Per aquesta via la nostra identificació passa per una relació amb Espanya que garanteixi la nostra dignitat.

Però allò que ara voldria recordar és que les Balears, en alguns moments, han hagut de cercar solucions a la seva desprotecció, i, pel que

sembla, se'n desferen prou bé. Recordem les deplorables circumstàncies imposades per la guerra del francès.

El que voldria fer present és la memòria dels dos decennis que fan de pont entre els segles VIII i IX. Durant

illes, que eren sota la titularitat bizantina, per mor de la seva occidentalitat prengueren la responsabilitat de cercar aquella defensa que precisaven.

La pretensió de reflexionar sobre la nostra sort té antecedents en aquesta

terra. Córrer el risc d'executar programes adients a les situacions de les nostres illes és un experiment que ja es va dur a terme fa 1200 anys i, pel que sembla, amb èxit.

Dins una Europa del dret i del progrés, Mallorca trobarà el seu camí de la dignitat.

Cloenda

La pretensió d'aquestes reflexions, és ben modesta. He volgut plantejar la nostra identitat a partir d'un ventall de valors que integrin la relació de la persona amb el cosmos; he volgut sortir a camí d'aquells que es preocupen per la justa convivència; m'interessa no perdre de vista les arrels històriques i el patrimoni cultural comú amb els nostres veïns peninsulars. No he volgut de cap manera amagar l'anhel humà de cercar respostes en l'absolut, des d'una visió que fa que les persones i els pobles assumeixin un ver

protagonisme dins cada present. És a dir, que no temin proposar-se el repte del seu futur.

Esper que els components de la taula retoquin, i fins i tot refacin, aquesta rosa dels vents que he presentat. □

Palma, Sant Antoni, 26 de març 1992

***Els àrabs davant el seu futur. Història i problemàtica de l'occidentalització.**

La catalanitat, amb l'esperit pactista, va permetre que el Regne de Mallorca adquirís i conservés una personalitat diferenciada. (*Liber Feudorum maior*. Arxiu de la Corona d'Aragó.)

aquest període els mallorquins i menorquins varen recórrer a Carlemany per aconseguir ajut contra les incursions piràtiques dels serraïns, que venien probablement de l'actual zona de Tortosa.

Eren temps de desprotecció política per a les Balears. Els seus capdavanters obtingueren la protecció de Carlemany, és a dir, quan naixia l'Europa que ara repastam, les nostres

Una pèrdua dolorosa: la mort d'Enric Moreu-Rey

COSME AGUILÓ

A finals del mes de febrer se celebrà a la Universitat de Barcelona el XVIIè Col.loqui General de la Societat d'Onomàstica, un col.loqui que haurà estat diferent dels altres, per un mal fet que ens ha deixat un desagradable gust de ruda a la boca i la tristesa als ulls. El col.loqui s'iniciava quan tot just deixava d'existir el secretari general de la benemèrita societat. Ara l'entitat haurà d'afrontar el repte d'un futur incert, ja que Moreu-Rey, d'aquesta nau, no n'era sols timó sinó també arbre, floc, i mascaró de proa.

Ho feia quasi tot. Es cuidava d'activar l'organització dels col.loquis (cada any a un lloc diferent), duia la correspondència amb els socis i enllestia un *butlletí interior* que sortia quatre voltes l'any. Ell mateix, amb el seu cotxe, portava els originals a la impremta de Sant Hipòlit de Voltregà, en corregia les proves, feia suggerències als autors dels articles i redactava unes notes ben sucoses que omplen de sal les pàgines de la publicació, que pel desembre de 1991 va arribar al número XLVII. Centenars d'articles procedents de tots els racons del domini lingüístic fan del bolletí una obra imprescindible per a qualsevol estudiós de l'onomàstica, única dins el seu gènere, no sols dins l'àmbit nacional sinó dins el de tota la Romània, com declarava fa poc més d'un any el mateix Moreu en aquestes pàgines ("El Mirall", 40, nov.-des. 1990).

E. Moreu-Rey, a més d'exercir durant molts d'anys una docència activa a la universitat barcelonina, ha incidit amb un mestratge a distància sobre les obres de molts d'investigadors, sobretot amb el tema que més l'ha apassionat: l'onomàstica. Conrador de les dues branques principals, ens deixa importants monografies sobre els noms de lloc i de persona de Caldes de Montbui, de l'Albiol, del Pla de Barcelona, etc. Els seus amplis coneixements en aquest camp li

Enric Moreu-Rey i Cosme Aguiló en un col.loqui a la Real.

permeteren fer una important obra de conjunt en *Els nostres noms de lloc* (1982), on classifica un considerable nombre de topònims de tota la nació, n'aporta etimologies i en discuteix la problemàtica. Pel que fa a la vessant antroponímica, la seva obra cabdal és el llibre *Renoms, motius, malnoms i noms de casa* (1981), on estudia i classifica milers de malnoms. Les formes d'aquests, ben sovint pintoresques, el fan un llibre divertit a les pàgines del qual hi traspua ara i adés l'humor de l'autor.

Més de 160 publicacions són testimoni eloqüent de la capacitat de treball i de les inquietuds d'aquest barceloní irrepetible amb el qual m'uní una sincera amistat i per qui sentia una gran admiració. L'any 1988 la Universitat de Barcelona, l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes i la Societat d'Onomàstica li oferiren una Miscel·lània d'homenatge, concretada en tres gruixats volums de la Biblioteca Abat Oliba.

Feia una dotzena d'anys que ens coneixíem, d'ençà del primer col.loqui de la societat, que es va celebrar a Vic. Ja allà vaig captar el seu dinamisme, la seva empena. No era home de subterfugis ni d'eufemismes. Era amic de la paraula clara, costàs el que costàs i caigués qui caigués. Per mi, i crec

que també per tots els illencs que formam part de la societat, sempre tengué una natural predisposició a l'ajut, una bona paraula a flor de llavis. Dit amb mots semblants als que pronuncià Joan Miralles en el col.loqui de Barcelona: E. Moreu-Rey era dels qui sabem que Catalunya no acaba al riu Sènia i que en les illes que són enmig del mar també hi vivim catalans. M'unesc des d'aquestes pàgines a la petició que féu Joan Miralles, secundada per Joan Veny, a fi que un carrer de la seva estimada ciutat de Barcelona tenguí una placa amb les lletres gravades de *Carrer d'Enric Moreu-Rey*. S'escaurà, quan això sigui una realitat, rellegir els versos que Rafel Socies compongué amb l'avinentesa de dedicar un carrer a Bernat Vidal i Tomàs (*):

*Un nom a la ventura
del sol i de la pluja,
del vent, la pols, la dura
presència dolguda,
del so dels crits que muntén,
del treball que perdura,
del record que ara ens mura
l'exemple clar que puja.*

Santanyí, març del 1992

(*) M. PONS, *Horabaixa de juny...* "Fiestas de San Jaime", (Santanyí, 1976).

La cabòria hipotecada (pels prejudicis)

JOSEP MOLL MARQUÈS

Ja feia alguns números de la nostra revista que En Rafel Crespí no s'aficava amb mi. Aquesta actitud em tenia desconcertat, perquè no pensava haver-lo convençut que els seus atacs eren injusts. L'experiència que, tan si vols com si no vols, et donen els anys m'ha obligat, ben a contracor i després d'heroica resistència, a acceptar que no hi ha argument capaç de fer posar el mac en terra a les persones obcecades, tancades dins els seus prejudicis. L'efluvi crespinià del número 52 m'ha confirmat l'encert d'aquesta convicció.

Aprofitant que Sa Riera passa per Ses Quatre Campanes, En Rafel Crespí, que estava criticant amb arguments prou convincents l'oportunisme d'un polític del PP, canvia sobtadament de terç i fa un brindis al sol, és a dir, en aquest cas, al PSOE i a la meva persona. Espantat d'haver-se atrevit a criticar el PP, En Rafel Crespí vol aficar sigui com sigui els dos partits "d'àmbit estatal" en un mateix sac i, si fos possible, fermar-lo i tirar-lo a la mar, i fa tots els malabarismes imaginables, mescla ous amb caragols i confon el cul amb les tèmpores. En tot cas, m'atribueix coses que no he dit mai, equipara categories no homologables, i desconeix els mecanismes més elementals de funcionament de la democràcia representativa, sistema que no sé si li agrada o no, però pel qual segur que va lluitar com tots els que sabíem i

sabem que, de moment, el geni humà no ha estat capaç d'inventar-ne cap de millor.

On dimonis hauré dit jo mai, ni tan sols donat a entendre, que el PSOE sigui un ferm defensor de la llengua catalana? Jo no en tenc record. El PSOE no és un ferm defensor ni del català ni de cap altra llengua. El PSOE

els membres del PSOE que segueixen presoners dels esquemes tradicionals en el camp de la cultura. I això es deu a què cada vegada som més els membres del PSOE que no patim la supèrbia intel·lectual necessària per a menysprear els companys que encara mantenen tals esquemes, sinó que entenem la nostra tasca dins el partit

en funció de la possibilitat de contribuir a anar-los superant i substituir-los pels que són la nostra veritat, perquè creim que són la veritat.

Ho hem fet des de la minoria, fins i tot començant des d'una minoria ínfima, però ara som cada vegada més. Com a resultat d'aquesta tasca, que encara no consideram conclosa ni acabada, a molts de llocs ja som majoria, com és el cas en el nostre PSIB-

PSOE, per molt que En Rafel Crespí senti la necessitat de qualificar-lo de "PSOE, sucursaleta Illes Balears", cosa que, supòs, li deu produir una satisfacció malaltissa. Jo no he negat mai que moltes vegades l'hem feta dins un clima d'incomprensió. A molts de companys els era intel·lectualment difícil copsar que els esquemes tradicionals eren erronis i que responien a una mentalitat jacobina i absolutista, incompatible amb el socialisme. Davant aquests companys era molt més fàcil esqueixar-se les vestidures i retirar-se a la torre d'ivori de la superioritat intel·lectual de la

és un partit socialista, que defensa un projecte polític global, dins el qual és prioritari el foment de la cultura com a element bàsic de la realització personal de l'individu. Però precisament per això, és format per ciutadans que, com a col·lectiu (algun d'ells individualment, potser sí, que la té), no tenen la pretensió de posseir la veritat. En conseqüència, és un partit que repensa i replanteja sempre, amb més o manco continuïtat i encert, el seu projecte polític a través del debat intern.

Una de les conseqüències d'aquest debat és que cada vegada són menys

Bernat Vidal i Tomàs, un il·lustrat de Santanyí

JOAN BARCELÓ I COLL

Santanyí als anys 60.

“Aquesta autenticitat comporta esser fidels a la seva llengua. Les idees, els pensaments, les sensacions sintetitzades en el poema, tenen la major expressivitat gràcies al miracle de la pròpia llengua. Aquesta llengua per la qual l’Illa ha de donar abundosos fruits de creació poètica”.

(Bernat Vidal i Tomàs, *Santanyí 1918-1971*)

Bernat Vidal tenia la seva farmàcia a la cantonada que donava just a la part baixa de la plaça de la vila. L’entorn era cèntric, mogut, distret, divers. Una ferreteria veïna, plena de galledes lluentes, cadenes metàl·liques, aixetes estrambòtiques, “candaus” de diferents colors, graneres, mànecs, aixades, caixes i els estris més inver-

semblants la regentava un botiguer garlador i extravertit. Un taller de bicicletes que portava en Biel Adrover, un home petit, miop, de faccions mòbils i cara crispada i severa. Era una bona persona tot i ésser el *Jefe local del Movimiento*, falangista josepantoní de cor i batlle del poble. La resta eren cases de veïns, normalment de dues plantes.

Aquest era el carrer que, prolongant-se fora vila, duia al mar. Però on hi havia més vida i variació era a la plaça que, tot i no ésser porxada, tenia el seu encant taujà i fatxenda i una estranya harmonia de conjunt. Allargassada i polsosa, la plaça concentrava els cafès amb la seva cridòria i anarquia. Més populars i concorre-

guts els de la part baixa, més estirats i estantissos els de la part alta. De la farmàcia estant es podien veure els dos cafès més populars i s’esquitllava l’edifici oficial i intemporal de l’Ajuntament. En aquesta banda hi predominaven els grisos de la pedra, l’aroma del cafè i les begudes. Una perruqueria i un sastre donaven caràcter i presència artesana a la part mitjana, més clara i oberta a la llum. A l’altre costat dominaven els tarongers i els rovells de l’església i del pati de la rectoria, amb arcada i jardí interior. El cop sord i sec sobre el cuir d’un sabater, el brodar de les noies rere els vidres amb cortinetes, les corregudes dels al·lots, a peu o en bicicleta, el dring pausat de les campanes i, cap al

tard o al vespre, la lluita contra els instruments dels membres de l'esforçada banda de música, tots també elements molt distintius del fluir del temps a la plaça. Aquest era el món físic i visual que allejava diàriament el nostre apotecari de Santanyí, rere els vidres o a la porta de la seva botiga.

Santanyí, quan hi vàrem anar a viure amb la meua família a principis dels anys 1950 era un poble apartat, recòndit, dins la calma de l'illa. S'hi podia arribar amb cotxe o amb l'autobús regular per unes carreteres estretes i enfarinades que feien giragonses entre terrenys pedregosos i revellits. O amb un tren petit i lent, de vagon de fusta, que permetia la conversa pausada i col·loquial, ensems que gaudir de la sonsònia del pas de les hores i observar la gradació del paisatge. Primer, les garrigues magres i aspres, figueres de fusta blana i lletosa, tanques amb aviram i figues de moro coronades, a l'estiu, del groc i vermell dels fruits refrescants, garrofers de branca entortolligada, densa i fosca, qualche oliveret escarransit de fulla platejada. Després venien les vinyes i pàmpols de cep nuós i fulla ampla, oberta al sol. Més enllà s'estergia la plana d'ametllers, cereals i userda, per, al final, els molins de vent que flanquejaven hortes de brot verd i tendre i ens feien el camí cap a ciutat.

La vida de moltes famílies girava entorn de la seva caseta, amb pati, cisterna i un conjunt de petites peces de terreny per llaurar i cultivar. La resta era pels animals: muls, ases, cavalls, cans, moixos, gallines, kiques,

ànneres, porcs, cabres, conills... Hi havia, a més a més, els mariners, que eren pocs i vivien i es movien fora del poble, voramar, a pocs quilòmetres de la vila. Però, llavors, sobre tot, el contraban era el centre dinàmic per guanyar-se la vida a la vila, un negoci

racons i anfractuositats de difícil accés. Allà era guardat en cataus secrets, de propietat conservada gelosament, i, després, els sacs i els cartons una colla d'homes experts i endurits que enfilaven els caminois pedregosos els traslladaven, sense ser descoberts per la vigilància, fins als camions. A la vila hom podia veure fàcilment la marxa circumstancial del negoci. Bastava observar la cara de la gent i el seu enriolament contingut o el seu pensament caut. En tot cas, sense el contraban difícilment es podria explicar la vida de Santanyí en aquell moment.

L'esperit observador de Bernat Vidal bé en sabia de tot aquest brogit dels seus paisans, perquè era molt comprensiu i de gran agudesia. Llavors, quan el vaig conèixer, era un home jove de gran maduresa i posat tranquil i pausat. Del cos, d'estructura regular, destacava la cara de faccions molles i esblanqueïdes, i els ulls grans, penserosos i proustians, amb una certa mansuetud. El bigotet retallat i ben arrellenat li donava

una nota varonil d'energia i acurament interior. El cabell, vigorós i blanquejant, cobria d'aurèola el tallat sòlid i massís del seu cap d'home il·lustrat.

D'en Bernat Vidal destacava desseguida la bonhomia, la seva cultura —fonda i assimilada— i l'obertura d'home liberal amb afany d'entendre i fer-se entendre. Per professió era l'apotecari local, però per vocació realment era un esperit il·lustrat amb afany de comprendre i donar sentit i explicació al món que el rodejava. S'hauria mogut amb gran plaer i destresa intel·lectual dins

El fillol Joan Coromines i Bernat Vidal.

reconegut, necessari i ben vist. Des de la trona de l'església era protegit i la defraudació a l'estat era un concepte metafísic. I bé que en sabia i en sap el propi estat de defraudar i no complir!

El contraban era una cosa de famílies i de grups. Tots es vigilaven mútuament i contínuament. Cautelosos, discrets, desconfiats i silenciosos a l'hora de la feina. Els cartons de tabac americà i el cafè constituïen la matèria principal, recollida en barquetes, a alta mar, de les barcases que ho portaven del nord d'Àfrica. Amb molt de sigil, en nits fosques, ho duïen a la costa, plena de

l'aventura humana de l'esperit del Segle de les Llums i del l'Enciclopèdia.

En aquells moments la cultura, en el nostre país, era escarransida, l'ús del català pràcticament nul i les escoles públiques —i moltes de privades— un amuntegament de regles i rutines. Conscient de les dificultats i de la vàlua de certes persones, va saber impulsar i contribuir a la seva formació personal i cultural que, d'altra manera, per la pobresa ambiental i oficial, s'haurien malaguanyat. Així preparà per al batxillerat diversos al·lots, alenà tertúlies i converses d'interès eru-

dit a la seva rebotiga al mateix temps que mantenia contactes i feia visites regulars a Palma, plenament entroncat amb la vida cultural i la inquietud de les revistes i aventures editorials de Ciutat. Disposava d'una biblioteca molt complerta i actualitzada que li va ésser bàsica en aquell món autàrquic de censura i resistència.

Així no és estrany que estigués tan ben informat, cosa que aconseguia tan per l'amplitud i calat de les lectures

com pel gust i el cultiu de la conversa raonada i explicativa. Per la seva farmàcia i casa varen passar gent molt important. Josep Pla, en una de les anades a Mallorca, va ésser el seu hoste distingit. D'aquesta estada, Pla va publicar un article en la secció habitual que escrivia a Destino ("Calendario sin fecha") que no he vist inclòs a les seves obres completes. Música, art, història, literatura, crítica, la crònica vilatana, etc. for-

maven el camp d'interès més directe d'en Bernat Vidal. El descobriment de Blai Bonet i el seu do i déu poètics va ésser una de les seves grans il·lusions. També impulsà l'obra d'Antònia Vicens i d'altres escriptors.

No va escriure ni, sobretot, publicar molt. Era massa autocrític i puntimirat. I va ésser una vertadera llàstima. Gran observador, sabia escriure molt bé, amb frase modulada i plena de color i matís. Tot amb una lleu ironia, comprensiva i rejuvenidora. Entrellucava finament en els sentiments humans, amb entendriment i sentit de la mesura. Si no, veieu la delícia explicativa de *Memòries d'una estàtua* i la *Vida en rosa*, les dues publicades per en Moll. La història i la crònica local i mostrar als forasters amatents les qualitats del seu poble —l'església, l'orgue, la bellesa de formes i colors de les cales...— li encantava. S'hi sentia a gust. Com peix a l'aigua. Va publicar varis opuscles referits a estudis locals.

La meua família va deixar aviat Santanyí —l'estiu del 1953— per anar a viure definitivament a l'Empordà, a l'Escala, també a voramar i ple del bull del mediterrani. Quan vaig tornar a Mallorca anys després, l'estiu del 1960, el vaig visitar a la farmàcia,

Bernat Vidal i Tomàs.

"Bernat Vidal tenia la farmàcia a la cantonada que donava just a la part baixa de la plaça de la vila".

vora la plaça. Feia tertúlia amb el metge, que ben aviat se'n va anar. Xerràrem tota la tarda. Era una tarda dolça, de brisa fresca i suau que entrava per la porta i aixecava les aromes dels pots de ceràmica dibuixada: regalèssia, espernellac, el.lèbor, càmfora, alcohol, èter, amoníac, romaní, acònit... Tenia sobre el butacó el llibre que estava llegint, l'últim volum que acabava d'arribar de l'obra crítica *Littérature du XXe siècle et christianisme*, de Charles Moeller. Vàrem parlar sobre les característiques i l'enfoc de l'obra, que jo també coneixia, i, desseguida, la conversa s'orientà envers alguns escriptors i tendències literàries: Camus, Sartre, l'existencialisme, Balzac, Stendhal, Blai Bonet, Josep Pla, Victor Català (a qui jo acabava de visitar), Llorenç Villalonga, els poetes de l'illa, el turisme creixent i la seva influència sobre la societat mallorquina, música, especialment Bach, la Universitat de Barcelona, en la qual llavors jo estudiava, i les seves rutines...

Ens vàrem cartejar regularment cada any per Nadal i en ocasions amb motiu d'algun llibre o fet important, fins que, passats pocs anys més, ja no vaig rebre resposta. Més tard, vaig saber de la seva malaltia i mort, en plena maduresa, que em va afligir fortament. Crec que va ésser un home molt meritori per a Santanyí i pel redreçament cultural de Mallorca. Dotat de gran intel·ligència crítica, posseïa un fons molt notable de cultura. Es manifestà sempre amb gran pulcritud i comprensió humana, tot ell capteniment, bonhomia i generositat.

El seu record d'amic i mestre és imborrable. □

Nota de la Redacció: Agraïm a na Constança Vidal i Munar, filla de Bernat Vidal, que ens hagi facilitat les fotografies de l'arxiu familiar que il·lustren aquest article.

Joan Barceló i Coll és catedràtic de Fisiologia Vegetal.

PREMIS DE NARRATIVA 1992

El Patronat de la
FUNDACIÓ SANTA MARIA
convoca el novè concurs de llibre infantil
EL VAIXELL DE VAPOR i el tercer
concurs de llibre juvenil
GRAN ANGULAR

EL VAIXELL DE VAPOR

1er premi **1.000.000 ptes.**
Finalista **200.000 ptes.**

Extensió: 50 folis a doble espai

Gran Angular

1er premi **1.000.000 ptes.**
Finalista **300.000 ptes.**

Extensió: 100 folis a doble espai

- El termini d'admissió d'originals es clourà el 15 de setembre
- L'import dels premis és a compte de drets d'autor
- Les obres premiades seran editades per EDITORIAL CRUÏLLA
- Els originals han de ser escrits en llengua catalana.

editorial cruïlla

Informació:
Balmes, 245. Telf.: 237 63 44. 08006 BARCELONA

Rotondes, circumloquis i altres entreteniments urbans

RAFEL CRESPI I RAMIS

És la darrera moda, la rotonda. És la fada encisera que pobla els contorns curials, nexa umbilical entre polimòrfiques artèries urbanes. És la píndola no efervescent, ni incandescent, que ens lliura de l'estrès de cues semaforiques. La processó metèlica avança, lentament, però avança, obrint camins i esperances. Cap artefacte mefistotèlic, arbitrari i metòdic no interfereix, ni coacciona amb el vermell ben encès, el nostre lliure albir camí o descamí de les teranyines urbanes.

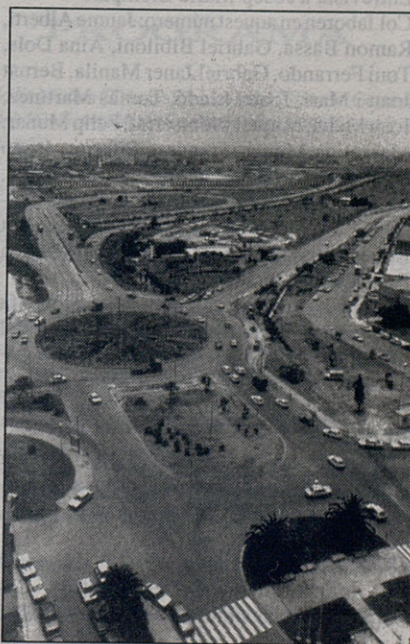
T'hi acostes lentament, ara avances més, gairebé ets a tocar-hi: prens, amb una mica de fua eufòrica, el teu regueró, la teva porció justa de via asfàltica i llenegues pels contorns sinuosos, eròtics, semi orgànics, de la rotonda fins a ejacular-te lliure, desvetllat i feliç dins una altra sendera que t'abocarà indefectiblement a una altra rotonda... i una altra... i una altra...

Mallorca paradís de rotondes profetitzen tours operadors galàctics que ofereixen un passeig per la nostra illa com si fos un entreteniment més de la nostra fira del ram interplanetària. Un minúscul entreteniment, una opció més, calmosa això sí, dins la fira multicolor. (Punt. Fi del primer acte del circumloqui).

Parlant de rotondes i fires del Ram. Tot havent-ne sortit d'una, anava jo tranquil amb el meu cotxe cavil·lant sobre la proliferació de les rotondes dins la nostra geografia quan de sobte un cartell lluminós em garfí la vista i part de l'enteniment, deia tot il·lustrós: *Fira des Ram*. Ara només ens manca tenir Sa Seu plena d'ous, vaig exclamar

amb una ironia empeltada d'indignació pepumera. Ignorància? Prudència? o Mala bava? Heus ací el triple interrogant que les bombetes multicolors em provocaren.

Si és per ignorància cal estirar-los les orelles, i més i tot... És una

ignorància volguda, socràticament punible. Si és prudència, en aquest cas la prudència els ha fet traïdors. Qualsevol mallorquí de socarrel, encara que no sàpiga que els femenins singulars acaben amb "a", sap perfectament que es diu "El Ram", amb l'article derivat de "illu".

Ateses les circumstàncies m'inclin més aviat per la tercera possibilitat, atenuada si voleu; en podríem dir mala bava light. És l'exponent d'allò que el PP-UM entén per normalització lingüística: poc, i tot ben saladet i dialectalitzat no fos cosa que algú sospitès que són "catalanistes". O més greu encara, que algú assumís per la

via passiva que el mallorquí i el català són la mateixa llengua.

Vist des d'un altre caire no és altra cosa que el gonellisme disfressat. Per la nostra llengua no tenen ni fe, ni esperança, ni molt menys, un borrall de caritat. En comptes de fer una mica de campanya pedagògica explicant què és un estàndard i per a què serveix, i com és que totes les llengües en tenen un, ens ofereixen una lliçó pràctica de barroera trivialització, de tan mal gust com si vestissin el Sant Crist de la Sang amb calçons amb bufes, o posassin franges morades a l'Estandard del Rei En Jaume. Dos detalls ben a tenir en compte. És mostrar les dents del llop sota la disfressa d'anyelleta cànida. No només no fan res, sinó que juguen a confondre el personal.

I ningú no ha protestat. Cap exemplar de la fauna cel·tibèrica, ni el Sr. Antonio Alemany, defensors del mallorquí, mallorquí, no n'han dit res. Es veu que els seus grans coneixements filològics, en aquest punt, s'han ofuscat. Han oblidat la lliçó ancestral que "la Seu", "el Bisbe", "la Verge", "el món" i una llarga llista de paraules requereixen l'article derivat d'"illu". Deu ésser una modalitat prescindible la de conservar l'article "el/la" davant segons quins mots. Cap carta al director tampoc no ha provocat.(1)

Parlant de diaris. Llegesc amb (delectació, ironia, ràbia, sarcasme, pietat, compassió...) no sé quin qualificatiu emprar, una carta de tot un generalasso —DM. (26-3-92)— que accepta el repte d'Aina Moll de discutir no sé què... La carta, com tota

la literatura que és capaç de produir aquesta fauna de cervell eixut, és una lliçó de despropòsits, un enfilall de dois que malgrat els digui tot un Sr. General, són dois. Dois que qualsevol alumnes mitjanament aplicat de batxillerat sap rebatre. No seré jo qui ho faci des d'aquí.

M'interessaria més tractar un altre punt: Per què els directors dels diaris gosen publicar tals desbarats? La resposta crec que és senzilla: perquè és carnassa. La qual cosa em remet a una altra pregunta: realment, aquestes barbaritats filològiques incrementen en molt el nombre de vendes d'un diari? En aquest punt som molt més escèptic, crec que no. Per què, doncs, publiquen cartes o escrits a la secció d'opinió tan plenes de desbarats científicament demostrats i proclamats per tots els romanistes del món? Això és una cosa que m'agradaria que m'explicassin els directors dels diaris, mentre no ho facin no em podré desfer de la bubota i pensar que hi ha molta mala intenció. Aquí el lector em podrà fer aquest retret: O és que la qüestió lingüística no és opinable? Sí, però des d'una postura honesta i no gens visceral ni confonedora. Seré més explícit. Crec que tothom hi pot dir la seva sobre la necessitat o no de la normalització lingüística. Si ho volen d'una manera o de l'altra. Ara bé, s'ha de fer emprant els coneixements científics acceptats internacionalment pels estudiosos de la matèria, no emprant mentides, o el que és pitjor, mitges veritats, que, aprofitant-se de la incultura involuntària del poble respecte de la seva pròpia història i la seva pròpia llengua, només porten a la confusió. No fer-ho així és, des del meu punt de vista, una immoralitat imrepresentable.

Gosarien publicar un reportatge, o una carta al director on es negàs qualsevol concepte científic, la teoria de Darwin o la teoria de Newton per exemple, acceptat i proclamat per totes les universitats del món? □

(1) **Nota de la Redacció.** - Constatam que, a la darrera setmana de març, el rètol lluminós ha estat modificat i ara diu correctament FIRA DEL RAM.

Revista "Escola Catalana". Especial Illes 1992

ESCOLA CATALANA, la prestigiosa revista de pedagogia, didàctica i ensenyament que edita Omnium Cultural, dedica el número 289, corresponent al mes d'abril d'enguany, a les Balears, amb la col·laboració de professionals de les illes. Perquè aquesta nota abasti tota la informació que volem oferir, res millor que copiar el sumari:

Portada: especial illes (mapa)
Entrevista a Josep Maria Llompart
Col·laboren en aquest número: Jaume Albertí, Ramon Bassa, Gabriel Bibiloni, Aina Dols, Toni Ferrando, Gabriel Janer Manila, Bernat Joan i Marí, Joana Lladó, Tomàs Martínez, Joan Melià, Miquel Montserrat, Felip Munar, Margalida Munar, Francesc Piferrer, Josep Quetglas, Carme Sánchez, Miquel Sbert, Miquel Seguí, i equips de mestres dels centres CP Es Pont (Palma), Escola Pública Sant Rafel (Eivissa), CP Sant Jordi, Escola Pública Francesc d'Albranca (Menorca).
Davantal (presentació dels textos que fa innecessària la nota habitual de resum del número).
Taula

LLENGUA

La llengua oral. A la recerca d'un model per a l'ensenyament del català a no-catalanoparlants adults. *Joana Lladó, Carme Sánchez.*

Didàctica de la llengua

Les interferències a l'escola (i3). Les interferències sintàctiques. *Ramon Bassa.*
Experiències

Llenguatge: assignatura o eina? CP Es Pont
Florillogi. Terra natal. *Marià Villangomez*

SOCIOLINGÜÍSTICA

Les expectatives davant l'ensenyament en català a les Illes Balears. *Miquel Sbert.*

Ensenyament en català a les Illes Balears. *Margalida Munar.*

La llengua catalana a la Universitat de les Illes Balears. *Joan Melià.*

Els cursos de reciclatge de llengua per a professors de secundària. *Felip Munar.*

L'ensenyament del català a adults. *Carme Sánchez, Joana Lladó.*

Llengua i educació a Eivissa. Inèrcies i canvis. *Bernat Joan i Marí.*

La llengua a Mallorca: estat d'urgència. *Gabriel Bibiloni.*

ENTREVISTA

Entrevista a Josep Maria Llompart. *Toni Ferrando.*

EDUCACIÓ

La formació permanent del professorat: un debat pendent. *Tomàs Martínez Miró.*

El pes excessiu d'hores lectives resta encís a fer país. *Jaume Albertí.*

Experiències

Palma ciutat educativa. *Josep Quetglas.*

Els Camps d'Aprenentatge a les Illes Balears. *Miquel Seguí.*

Escola Mata de Jonc. *Aina Dols Salas.*

Col·legi públic Rafel Vell, deu anys d'ensenyament en català. *Miquel Montserrat i Rius.*

El català per la via de la modernitat i el prestigi: Escola Sant Rafel (Eivissa). *Francesc Piferrer.*

El programa de filosofia 6/18 al CP Sant Jordi. *CP Sant Jordi.*

Informacions i comentaris

(ecolingüistes) *Jordi Solé i Camardons.*

LLIBRES

La provocació lúdica del llibre infantil. *Gabriel Janer Manila.*

HUMOR

Joma

FITXA DIDÀCTICA

Projecte "La nostra història". *Escola Pública Francesc d'Albranca, Es Migjorn Gran (Menorca).*

Ultra la distribució que el CEP de Palma fa regularment de la revista, els interessats a adquirir-la poden demanar-la a OMNIUM CULTURAL, c/ Moncada, 20. 08003 Barcelona. Tel. 93/3198050.

Inauguració del curs de postgrau de “planificació i serveis lingüístics”

E.M.

El curs de postgrau de *Planificació i serveis lingüístics*, que organitza el Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB, va esser inaugurat el passat dia 26 de març, a la sala d'actes de Cas Jai (Campus). L'acte va comptar amb l'assistència dels representants de les institucions patrocinadores, de la UIB i del Departament de Filologia Catalana.

Jaume Martorell, en representació de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, va presidir la sessió i va dirigir unes paraules d'encoratjament i de felicitació als alumnes per l'esforç de realitzar un curs d'aquestes característiques.

El Dr. Joan Miralles, director del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General, va explicar els motius que havien conduït a l'organització d'aquest curs, entre els quals va destacar la necessitat social de disposar de professionals d'aquesta especialitat en l'actual procés de normalització lingüística. Miralles es va mostrar molt satisfet per la bona acollida manifestada en l'alumnat (58 matriculats), que ha superat totes les previsions inicials.

Els regidors Sebastià Barceló i Carles Ripoll hi representaren l'Ajuntament de Palma. El Sr. Barceló, en nom del regidor de Cultura Josep-Carles Tous, també va felicitar els organitzadors i els alumnes partici-

pants i va explicar la intenció de l'Ajuntament de Palma d'avançar en el procés de la normalització del català. La Caixa de Balears “Sa Nostra” és la tercera entitat patrocinadora, el representant de la qual, el Sr. Carles Blanes, no va poder assistir per motius professionals.

Catalunya. Miquel Strubell, un dels especialistes de major prestigi, va parlar sobre el tema *El paper dels serveis lingüístics en el procés de normalització lingüística*. La conferència va combinar els coneixements teòrics amb anècdotes extretes dels anys de

pràctica que el Sr. Strubell porta treballant en planificació lingüística. Strubell va explicar moltes de les funcions que els assessors i planificadors lingüístics han de complir i va destacar-ne la necessitat d'encoratjar la gent per tal d'avançar en l'ús de la llengua.

Tot seguit va tenir lloc la primera classe, a càrrec del Dr. Bartomeu Colom, professor de la Facultat de Dret i Secretari de l'OCB, sobre *Dret lingüístic i marc legal*.

El curs de *Planificació i serveis lingüístics* té una durada de 200 classes. La primera part es desenvoluparà fins a finals de juny. De finals de setembre a mitjan desembre tindrà lloc la segona fase. Hi participaran especialistes de reconegut prestigi com Isidor Marí, Carles Duarte i Mercè Solé de la Direcció General de Política Lingüística de la

Generalitat, Albert Bastardas i Teresa Cabré de la Universitat de Barcelona, a més dels professors de la UIB —especialment del Dept. de Filologia Catalana que organitza el curs— i d'altres entitats mallorquines. □

PROGRAMA

- Planificació lingüística* (20 hores): Isidor Marí (Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya) i Dr. Albert Bastardes (Universitat de Barcelona).
- Dinamització lingüística* (10 hores): Mercè Solé (Consorci per la Normalització Lingüística).
- Recursos tècnics d'un servei lingüístic* (10 hores): Departament de Matemàtiques i Informàtica de la Universitat de les Illes Balears.
- Elements de gestió d'un servei lingüístic* (5 hores): Antoni Mir (Obra Cultural Balear).
- La variació lingüística, registres d'ús públic i llenguatge d'especialitat* (20 hores): Dr. Gabriel Bibiloni (Universitat de les Illes Balears).
- Terminologia* (20 hores): Dra. M. Teresa Cabré (Universitat de Barcelona).
- Dret lingüístic i marc legal* (10 hores): Dr. Bartomeu Colom (Universitat de les Illes Balears).
- Tècniques d'enquesta sociolingüística* (20 hores): Dr. Brauli Montoya (Universitat de les Illes Balears).
- Formació lingüística: disseny de programes i avaluació dels coneixements lingüístics* (15 hores): Joan Melià (Universitat de les Illes Balears), Carme Sánchez (Obra Cultural Balear) i Miquel Sbert (Ministeri d'Educació i Ciència).
- Tècniques documentals* (5 hores): Jaume Bover (Biblioteca Espanyola de Tànger).
- L'èstandard oral* (10 hores): Dr. Joan Miralles (Universitat de les Illes Balears).
- L'adequació lèxica a la llengua formal* (10 hores): Dr. Jaume Corbera (Universitat de les Illes Balears).
- Disseny i redacció de documents administratius* (10 hores): Carles Duarte (Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya).
- Sistemes i tècniques de la traducció* (10 hores): Dr. Josep A. Grimalt (Universitat de les Illes Balears).
- Supervisió de textos escrits* (10 hores): Marta Cuyàs (Servei de Correcció de la Universitat de les Illes Balears).
- Qüestions i problemes de normativa catalana en el llenguatge administratiu* (10 hores): Dr. Gabriel Bibiloni (Universitat de les Illes Balears).
- Llenguatge administratiu català: aspectes històrics* (5 hores): Rosa M. Calafat (Universitat de les Illes Balears).

Durada: 200 hores (20 crèdits)

A continuació va tenir lloc una conferència inaugural del Sr. Miquel Strubell i Trueta, director de l'Institut de Sociolingüística Catalana de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de

Anotacions sobre l'educador de carrer

EQUIP D'EDUCADORS DE CARRER

Basant-se en un document de Luis H. Lucena, l'equip d'educadors de carrer del GREC ha realitzat un document propi que aporta matisos sobre una professió jove i poc delimitada.

Abans de tractar el tema des de diverses variants plantejam i, a la vegada, responem la primera qüestió: què és un educador de carrer? És un treballador social de relació directa que actua amb infants i joves amb problemes o en risc d'inadaptació social i/o marginació, utilitzant l'encontre personal i personalitzador basat en un procés de canvi.

Nosaltres volem creure que treballem per al jove i per tal de cobrir, en la mesura possible, la seva necessitat. La nostra tasca fonamental és oferir-li una relació gratificant amb l'adult, la possibilitat d'esser escoltat independentment del seu comportament, l'oportunitat de tenir una opció

de vida diferent a la que el *destí* li ha marcat, prevenir situacions de desemparament i marginació i intentar millorar la seva qualitat de vida.

La nostra feina serveix per aconseguir que els joves assoleixin ells mateixos una seguretat personal i uns recursos que els permetin desenrotllar-se com a persones autònomes i per descobrir-los les seves possibilitats.

Quant a la funció social que hom assigna a l'educador, si partim del que ens encomana el programa socio-educatiu a medi obert, es tracta de dur a terme la funció educativa de la millor manera possible.

És necessari explicar què entenem per educació. La definim com un procés a través del qual s'interioritzen els valors morals i de comportament d'una cultura determinada, de tal manera que l'individu es va formant

com una persona crítica i autònoma. En aquest procés intervenen dos o més membres i ha de ser intencionat (l'educador ha de saber quin és el seu paper). L'educació ha d'esser, també, bidireccional entre l'educador i l'educand.

És important entendre que no només és possible exercir una educació diferent. És necessari exercir-la. L'educació no ha de tenir només una direcció, sinó que ha de ser una relació dialèctica en la qual tots són educadors i educands, amb la diferència que un dels dos és conscient que és educador i ha de considerar-se, també, educand.

Si partim, però, de la filosofia de la política social dominant, tenim una clara funció d'agents de control social: menys droga, menys delinqüència... Oblidam, potser, el destinatari davant els altres interessos.

Creiem que el treball social depèn

fonamentalment dels doblers que l'Administració vulgui pressupostar i això depèn, a la vegada, de la política social que porti a terme un govern. Això signifava que s'invertirà en la mesura que sigui beneficis per al programa del partit. És a dir, s'invertirà en allò que produeixi una reacció més positiva de l'opinió pública: ja d'entrada no s'inverteix pensant en el destinatari (o el destinatari no és el

Creiem que el treball social depèn fonamentalment dels doblers que

l'Administració vulgui pressupostar i això depèn, a la vegada, de la política social que porti a terme un govern

mateix subjecte que l'usuari).

Per altra banda, el treballador social treballarà per a l'usuari depenent de les seves conviccions morals i del grau d'implicació personal a la feina. En general, es fa feina per la continuïtat del treball social més que per a la solució real del problema que motiva la necessitat d'aquesta professió.

S'inverteixen molts més doblers i temps planificant i inventant recursos que observant la seva operativitat. Mentrestant, es van tapant forats que, més que solucionar la situació, creen dependència i perpetuen el problema.

Un altre tema que ens preocupa és el del paper de l'educador de carrer en els programes coordinats per psicòlegs, pedagogs, etc. ja que, en ocasions hi ha la tendència a utilitzar l'educador com una simple font d'informació directa, sense tenir el mateix poder de decisió.

Pensem que, a mesura que es consolida la identitat professional de l'educador de carrer, aquest s'integra com un professional més en els equips de treball social.

En els esmentats equips hi ha la

figura d'un altre professional que treballa amb població infantil i juvenil, amb el qual, en moltes ocasions, se'ns confon: l'animador sociocultural.

Intentarem ara delimitar les funcions de cada un per veure, més clarament, les diferències fonamentals entre les dues figures:

EDUCADOR DE CARRER

- Treballa amb individualitats per a una millora de la persona.
- Treballa amb persones en situació de risc o amb problemes socials.
- S'ocupa de la integració, promoció i difusió de clubs de joves i altres espais per a ells.
- Treballa amb prevenció secundària i terciària.

ANIMADOR SÒCIO CULTURAL

- Treballa sempre en grup per a una millora de la comunitat.
- Treballa amb tots els joves del barri. Deriva casos a l'educador.
- S'encarrega de la creació d'aquests espais.
- Treballa amb població normalitzada i prevenció primària.

Cal assenyalar que tant l'educador com l'animador han de mantenir una coordinació permanent per poder assolir els objectius fixats per cadascun d'ells.

Continuant amb altres temes sobre els quals cal reflexionar per delimitar el treball o el camp d'actuació propi de l'educador de carrer, pensem que és imprescindible situar la figura del voluntari, entès en el sentit de persona que, lliurement i desinteressada (sense rebre recompensa material), dedica una part del seu temps a realitzar una tasca concreta dins el camp del treball social. Altres consideracions que s'han de tenir en compte són la compensació intrínseca, la naturalesa de la motivació, la necessitat d'una coordinació amb els professionals.

Creim que el paper i la utilitat del voluntari respecte del treball de l'educador està en funció de tres coordenades:

- formació / predisposició personal
- capacitat de coordinació i treball en equip

- comunió de tasques i objectius

Pensem que la diferència entre professional i voluntari no està en la qualitat del treball realitzat sinó en el temps que s'hi dedica i en la preparació adquirida, encara que la diferència fonamental radica en l'actitud personal.

Les institucions, professionals i voluntaris tenen una tendència impor-

S'inverteixen molts més doblers i temps planificant i inventant recursos que observant la seva operativitat. Mentrestant, es van tapant forats que, més que solucionar la situació, creen dependència i perpetuen el problema

tant a sectorialitzar la seva feina i a tancar-se dins l'àmbit que els és propi. Aquest tipus de personalisme i d'anar per lliure respon a:

- desconeixement de les funcions alienes i de les possibilitats de coordinació
- desconeixement i por a la feina en equip
- inseguretats pel que fa al paper i a les responsabilitats

Com hem vist, la formació és imprescindible per aconseguir una major qualitat en el treball.

Ja hem dit al principi que la nostra és una professió jove i, de fet, encara hi ha molt poques escoles d'educador especialitzat de carrer. Com a alternativa, la formació queda a les mans de l'educador mateix. Aquest fet posa una qüestió: crea aquesta formació no oficial més confusió respecte al que és l'educador de carrer? Nosaltres trobam que no. El que passa és que encara no hi ha un reconeixement concret de què ha de saber un educador de carrer per dur a terme la seva tasca.

És la pràctica diària i l'aprofundiment en la feina el que marca, de qualque manera, el marc teòric i els coneixements necessaris.

Però, tornant al tema central que ens ocupa, no hem d'oblidar que hi ha un nucli de persones que reben directament la nostra intervenció, que són nins i joves amb problemes d'inadaptació social i risc de greu deteriorament personal. Creim, a més, que aquest nucli d'intervenció és susceptible d'aïllament perquè la inadaptació social en si mateixa aïlla: "si no t'adaptes, et separen, és a dir, t'aïlles".

Però, com que l'home és un animal social i no pot estar sol, s'agrupa amb altres sers que tenguin característiques semblants a les seves, de manera que es crea un grup on els components no estan aïllats (tots sols), però sí que hi està el grup respecte de la comunitat (barri).

Aquest aïllament en els grups de carrer és el que provoca el sorgiment d'una subcultura, aquesta entesa com el conjunt de valors, pautes de com-

portament, costums, normes, etc., que no es donen majoritàriament, sinó que caracteritzen un sector de la població.

Pensem que la diferència entre professional i voluntari no està en la qualitat del treball realitzat sinó en el temps que s'hi dedica i en la preparació adquirida, encara que la diferència fonamental radica en l'actitud personal.

L'educador de carrer és un agent de canvi i, com a tal, ha d'incidir en els aspectes que poden provocar un canvi en l'individu: proporcionar la presa de consciència de la seva pròpia realitat d'altres realitats, passant per

una avaluació conjunta o una autoavaluació del procés per l'al·lot, detectar i estimular la seva creativitat, creure en l'al·lot, facilitar l'elaboració de conflictes, però no només els espontanis, sinó també els provocats pel mateix educador.

Però veim que per arribar a això, l'educador ha de fer tot un procés de mutació, ja que, quan accedeix des de l'"exterior" al barri, contaminat per la cultura del poder, de vegades per la seva manca d'experiència i també per la inseguretat, li és extremadament difícil entrar dins l'àmbit de comunicació del carrer.

Observem que, per poder-la comprendre seriosament, cal, abans que res, conèixer el barri amb els peus a terra, néixer a una nova forma de veure, i experimentar que allà se sent, es viu i es parla d'una altra forma.

No hi ha molt més a afegir, només recordar que la professionalització no ha de significar l'allunyament de la realitat protagonista: EL CARRER.

I, sobretot, que l'encontre continuï essent personal i personalitzador. □

Speedmaster

El rellotge Omega Speedmaster Professional que Richard Gordon va dur a la Lluna durant la seva missió Apolo XII. (14-24 novembre 1969)

Relojería Española

FUNDADA 1885

Ω OMEGA

The sign of excellence.

C. COLON, 12 - Telef. 72 15 63 - 72 43 44

07001 PALMA DE MALLORCA

David Ginard: Memòria de la resistència antifranquista (1939-1948)

MIQUEL LOPEZ CRESPI

-Qui és en David Ginard?

-Vaig estudiar història a la Universitat de les Illes Balears. Em vaig llicenciar el 1989. A part del llibre sobre la resistència antifranquista, els principals treballs que tinc publicats són un article sobre les condicions de vida a les presons de Mallorca durant la guerra civil (aparegut al volum 28 de Randa), i un estudi sobre la maçoneria a Mallorca entre la República i la guerra civil, que introdueix les memòries de Josep Pons i Bestard, antic "germà" de la lògia "Pitágoras" de Palma. També he col.laborat en la miscel·lània en homenatge a Josep Benet, editada recentment per Publicacions de l'Abadia de Montserrat, al llibre de memòries de Gabriel Riera i Sorell, i a les revistes Lluç i EL MIRALL. En 1990 vaig guanyar una de les beques d'investigació del Premi Ciutat de Palma, i he col.laborat amb el Centre d'Història Contemporània de Catalunya que dirigeix Josep Benet.

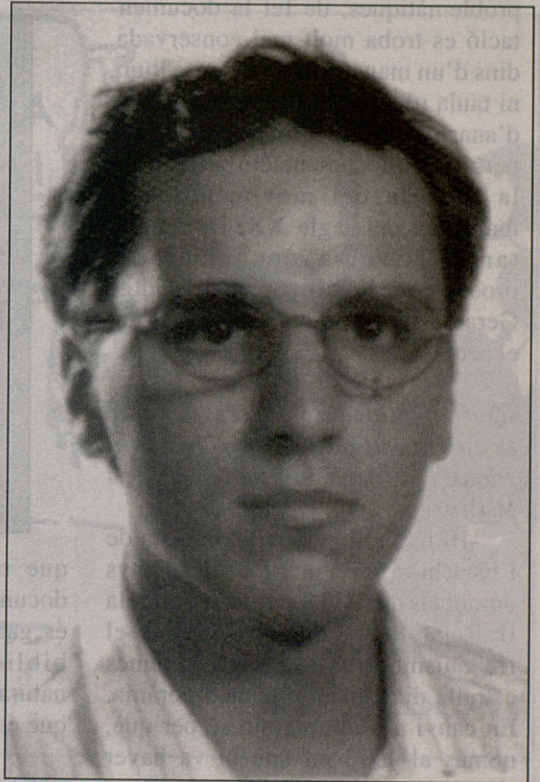
-Un home feiner, com n'hi ha pocs, i ben arrelat a la nostra problemàtica! Però ens interessa saber més coses del teu llibre LA RESISTÈNCIA ANTIFRANQUISTA A MALLORCA 1939-1948, un treball que demostra ben a les clares l'existència a Mallorca en els anys quaranta d'una important oposició obrera i comunista a la dictadura feixista...

Com passa molt sovint, el meu interès per estudiar aquest tema va sorgir a partir d'investigacions que havia anat fent sobre altres temes fronterers. Encara que des de molt jove havia llegit molt sobre els anys de la guerra civil i la postguerra, vaig començar a investigar sobre fonts directes devers l'any 88, principalment sobre el tema de la repressió a Ma-

llorca. Atès les enormes dificultats existents per accedir a determinats arxius, vaig començar utilitzant principalment fonts orals. A mesura que anava recollint informació, vaig rebre notícies de persones que m'asseguraven que havien col.laborat amb grups clandestins antifranquistes durant la immediata postguerra. A causa de la manca d'estudis sobre el franquisme a Mallorca, fins ara gairebé s'havia donat per fet que després de 1936 i fins els anys seixanta no hi havia hagut cap tipus de resistència política al règim, encara que sí es coneixien algunes manifestacions de resistència cultural. A poc a poc vaig anar contrastant les informacions recollides amb d'altres testimonis i, a més a més, vaig començar a recollir informació escrita. Em vaig adonar que es tractava d'un tema tan desconegut com important i urgent.

-I les dificultats per portar endavant el treball?

-N'hi ha moltes. Es tracta d'un tipus d'investigació gairebé detectivesca on cal anar recollint la documentació amb pines. És normal: aquests grups procuraven no deixar rastres de les seves activitats, i, d'altra banda, el règim franquista no estava interessat naturalment en què es conegués la seva existència. A la premsa oficial no hi ha a penes referències; de vegades alguna requisitòria contra una persona concreta, però que no aporta gens d'informació. He hagut de recórrer

David Ginard Feron

sobretot a les fonts orals. I vull aclarir que no sóc partidari de la "història oral" (és com si parlàssim d'història arxivística o d'història periodística). Per a mi, les entrevistes són una font més, en determinats casos molt importants, però que cal contrastar amb altre tipus de documentació. Trobar supervivents d'aquests esdeveniments ha estat complicat. Hem de tenir en compte que, a part del temps transcorregut, es tracta d'un tipus d'activitats que òbviament coneixia molt poca gent. A més, molts dels que estaven relacionats amb els grups clandestins no poden dir quasi res, perquè normalment actuaven en cèl·lules i els militants de base gairebé no sabien res de l'organització. He pogut utilitzar altres fonts molt útils,

com el material dipositat a l'Arxiu Històric del PCE, a Madrid, i, sobretot, les actes processals que es troben a l'arxiu de la presó provincial de Palma.

-No era un material que se suposava —com tota la documentació relacionada amb la repressió— que havia estat destruït?

-Era una opinió generalitzada però hi vaig tenir accés després de diverses gestions, i en unes condicions bastant problemàtiques; de fet la documentació es troba molt mal conservada, dins d'un magatzem brut, sense llum, ni taula ni cadires, i sempre que l'he d'anar a consultar és tota una aventura, però és una documentació bàsica per a la història del moviment obrer mallorquí del segle XX. He emprat també diversa documentació procedent de l'arxiu personal del jutge Gerard M. Thomàs, que m'ha facilitat el seu fill.

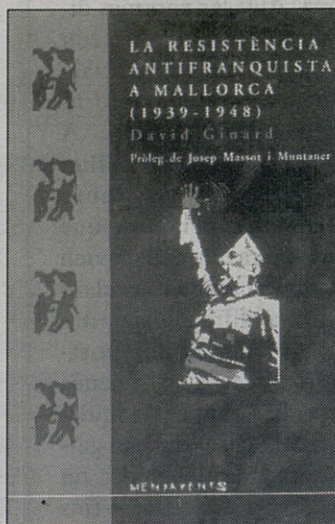
-Quina valoració faries del què és la investigació sobre història social i política contemporània, a Mallorca?

-Hi ha molt per fer. A la resta de l'Estat hi va haver tota una sèrie d'anys durant els quals el moviment obrer, la II República, la guerra civil i el franquisme eren un poc els temes estrella dins història contemporània. En canvi a Mallorca, no sé per què, només al 1973 en què hi va haver l'importantíssim llibre de Pere Gabriel, i les aportacions ininterrompudes de Josep Massot des de 1976, durant molts d'anys sembla que no hi ha hagut molta cosa. Enguany ha estat molt bo perquè han sortit els documentadíssims llibres de Pere Fullana i Bel Peñarrúbia. I, d'altra banda, des de fa 4 o 5 anys, hi ha una generació de joves historiadors (Antoni Nadal, Emilià Pàez, Antoni Vidal, Antoni Marimon, Arnau Company, etc), dins la qual em sent de qualche manera integrat. També hem d'esmentar totes les investigacions que fan en el camp de la història econòmica, principalment sobre indústria, gent com Antoni Penya, Aina Serrano, Joana Escartín, Ramon Molina, Joan Roca, etc. No voldria oblidar l'importantíssim mestratge que, dins les seves limitades possibilitats perquè resideixen a

Barcelona, han exercit gent com Pere Gabriel i Josep Massot.

-Les institucions, us ofereixen facilitats per a la vostra tasca d'investigadors?

-Cal deixar ben clar que a Mallorca no hi ha, en general, excessives facilitats per a la investigació. No crec que hi hagi molts de llocs on els arxius apliquin de manera tan restrictiva el famós article de la llei de patrimoni

que restringeix la consulta de la documentació més recent. A més, no és gaire eficient el servei de certes biblioteques públiques, llevat naturalment de la Biblioteca March, que és un model de professionalitat.

-Altres projectes que penses enllestir properament?

-Fins ara només he pretès oferir un primer resum de les meves recerques sobre el moviment obrer mallorquí dels anys quaranta, centrat en una exposició de les activitats dels grups clandestins, i intentant explicar que hi ha una continuïtat entre els militants obreristes dels anys de la II República i la gent que participà en la clandestinitat durant els anys quaranta. Als propers anys esper seguir treballant sobre diversos aspectes de la història del moviment obrer a les Illes entre la II República i el franquisme. M'interessa, en especial, fer biografies de dirigents obreristes; per exemple les de Pere Canals i Heriberto Quiñones, dirigents del PCE de les Illes durant la República i la guerra, que durant els anys quaranta

participaren en la resistència a nivell estatal i que tingueren un final tràgic. D'altra banda, voldria aprofundir sobre els anys de la guerra a Menorca i a Eivissa, temes estudiats per Andreu Murillo i Neus Escandell respectivament, però que han quedat gairebé verges. També m'interessa molt seguir recollint informació sobre els anys de la clandestinitat fins a la mort de Franco.

-Una tasca immensa, David! Però, digue'm, conèixer i fer amistat amb moltes de les persones que durant els anys quaranta s'arriscaren a lluitar contra la dictadura... ha significat quelcom important per a la teva formació?

-Han significat molt, perquè la majoria havien estat totalment oblidades. En especial vaig quedar astorat en veure que determinades persones —figures destacades del moviment obrer de les Illes— eren marginades. Fins i tot alguns llibres en parlaven com si fossin mortes! I eren ben vives, i conservaven el cap ben clar! És lamentable l'oblit que han patit tots aquests homes i dones, fins i tot per part dels seus partits. Hi ha qualche partit polític amb molt de poder que només es recorda de les seves figures per manipular-les descaradament amb l'objectiu de justificar les renúncies actuals. I d'altra banda, arran de la caiguda dels règims burocràtics de l'Est, darrerament hi ha fins i tot la tendència a culpabilitzar els antics militants comunistes per mor de les bestieses comeses per l'estalinisme. És ben cert que en el PCE, al costat d'episodis heroics hi ha capítols foscos (els seus dirigents foren durant molts d'anys estalinistes), però la gran majoria dels vells militants comunistes de base a l'Estat Espanyol no feren més que combatre en contra d'una dictadura feixista. No deixa de ser molt curiós que això passi a un país on s'ha fet una transició a la democràcia sense demanar responsabilitats a ningú per tot el que va passar durant la dictadura, i que els capdavaners de la nova caça de bruixes siguin, sovint, antics militants comunistes que, amb el característic entusiasme dels conversos, volen fer mèrits dins les seves noves ubicacions polítiques, falsejant la història. □

... i la setmana santa dels indis acaba sense resurrecció

MONTserrat MONTAGUT I CANELA

Ara fa 500 anys, l'impuls comercial de la corona espanyola, i posteriorment d'altres països europeus, motivaren l'eixida d'expedicions a la recerca de la ruta de les espècies. Es va haver de fer per l'Atlàntic, car la Mediterrània era cada cop més una ruta conflictiva, sobretot amb l'expansió de l'imperi otomà.

És així com, a la recerca de les Indies, els espanyols toparen amb el continent americà... i s'hi varen quedar.

La consideració dels beneficis que en podien treure, els tresors que allí conegueren, l'ambició dels invasors-colonitzadors, les necessitats financeres de la corona (per mor dels anys de reconquesta espanyola i, després, per les guerres de Carles V a Europa) i la creuada cristiana contra

els "pagans" (en nom de Déu i la Corona) varen fer possible la major mortaldat que coneix la història.

La catàstrofe demogràfica ens parla que en mig segle de conquesta va quedar 1/10a part de la població que hi havia abans del "contacte" o "trobada entre cultures", com agrada de dir. Algú parla de celebrar l'holocaust nazi?

Només a Mèxic central i tan sols en 100 anys, la població va passar de 25 milions a 1'5 milions.

L'eliminació d'aquelles gents es va fer per diversos procediments, a plaer i gràcia dels visitants:

- per les dures condicions de treball que els imposaven, talment com a esclaus

- durant el trajecte cap a les mines de plata i els rentadors d'or, on molts

morien i pocs tornaven a veure les seves famílies

- per inanició, gràcies al desbaratament del seu sistema d'alimentació i a la pèrdua de les fonts de subsistència

- a causa de les males condicions per a la procreació indígena

- per les epidèmies dutes pels conqueridors

- per les tortures

- per l'exterminació directa dels pobles amb mètodes gens sofisticats: cremats/des a la foguera, esquarterats/des, per l'agressió dels cans ensinistrats...

Com veieu n'hi havia per tots els gustos.

La demanda de productes autòctons per part de la societat benestant europea (no així de la pobra),

va imposar una explotació econòmica salvatge de les poblacions índies. Els colonitzadors s'apropriaren de les seves terres (que eren propietat col·lectiva) amb procediments propis dels millors bàrbars de la història: és a dir, el furt, el xantatge i la traïció. Cronistes de l'època relaten com els espanyols mai complien els acords que pactaven.

Tot plegat un exemple de "diàleg entre cultures" amb tots els ingredients necessaris:

- esclavatge
- imposició a cop d'espasa d'un codi de conducta aliè (religió i moral cristianes, llengua espanyola...)
- desarticulació dels sistemes d'organització social i política
- desestructuració de les relacions entre els homes i les dones

Amb dues paraules: avassallament cultural, econòmic, ideològic, polític... on les dones s'endugueren la pitjor part. Tenim elements d'informació que ens diuen amb certesa com el món precolombí oferia més respecte i consideració social —era més igualitari entre els dos sexes— que l'ètica que dugueren els espanyols.

Els indis, aquells salvatges... amb ànima

Incivilitzats, atrassats, pagans... però el Papa d'aquell temps havia resolt que els indis tenien ànima!

Aquests salvatges i infidels varen ensenyar als colonitzadors força coses (potser per això se celebra aquell descobriment?), de les quals encara ens beneficiem... El blat de les índies, el pebre vermell, la tomàtiga, la tapioca, el cacauet, el cacau, la vainilla... i les patates, que milloraren la condició alimentària de les classes humils del moment.

Però la història escrita és molt lluny de fer-los justícia. Escrita per homes que reflecteixen la visió dels vencedors, aquesta història només ha

magnificat les "aportacions culturals i espirituals" dels europeus, tal vegada per justificar millor el domini espanyol sobre el món indígena.

En el cas de les dones, les seves virtuts són ponderades de vegades, això és, en la mesura que proporcionen beneficis, curen, alleugen, col·laboren... de manera individual amb els

de drets i obligacions culturalment pre-establerts, proporcionant-li seguretat.

També per això els elements i components de la seva vida tenen freqüentment un significat diferent per als pobles indis (a Guatemala encara queden 22 ètnies) i per a la societat dominant. Em refereixo a:

- la consideració que donen a la terra com a bé comunal i recurs productiu
- com entenen l'organització social, de manera assembleària amb democràcia participativa
- la respectuosa relació persona-natura
- les relacions entre dones i homes, considerats elements complementaris
- l'alimentació per a la supervivència

Tot a punt per a la segona colonització

La celebració d'enguany es planteja des d'una perspectiva neocolonialista, que interpreta la història de la dominació com la del rescat d'un món salvatge i que oculta la

realitat de Centre i Sud-Amèrica analitzant el present com la imatge (hipòcrita, per cert) d'un món integrat en un ordre internacional basat en la cooperació.

La significació transcendent de la segona colonització és l'intent, igual que fa 500 anys, d'imposar des d'occident la raó cultural, amb un nou contingut que tracta d'implantar-se com a raó alliberadora i universal a la vegada que com a portadora material dels valors del progrés i de la postmodernitat. Però, en consonància amb 1492, suposa noves formes de misèria, empobriment, fam i mort. Totes elles justificades i legitimades per aquesta acció redemptora del capital transnacional.

Amb aquests missatges, occident i la seva potència hegemònica EE.UU. (avalada de bon grat pel govern espanyol), seran els portadors de les solucions per als problemes de Centre

invasors. Genèricament aquelles dones foren robades, segrestades, regalades, aparellades, descasades sense el seu consentiment gairebé sempre.

Cada ètnia es distingia, i encara avui succeeix igual, per la pertinença a una configuració social forjada històricament amb:

- una llengua
- un territori o la memòria d'un territori propi
- uns hàbits i formes de conducta relatius a com viure, menjar, com organitzar-se, divertir-se, pensar i somiar...
- un univers de significats tals com valors i creences, normes i lleialtats, símbols...
- i allò que trob més important: la decisió de pertànyer al seu grup ètnic corresponent, formant part d'una xarxa complexa d'interdependències que ubiquen socialment l'individu a partir

i Sud-Amèrica i de tot el Tercer Món, i, com fa 500 anys, es tractarà d'imposar comportaments i models econòmics, medio-ambientals, polítics i culturals que garanteixin la situació de dependència.

No és, per tant, la preocupació per aportar marcs de solució als problemes estructurals ni una concepció altruista allò que guia els objectius del 92 i el Vè. centenari.

Amèrica Llatina és tan sols el "convidat de pedra" en aquesta festa. Només se cerca l'aval i el reconeixement de les que foren les seves colònies per potenciar internament el sentit constructiu de la identitat cultural de "lo hispano", i no de llur referent americà. Així la polèmica sobre l'etnocidi o genocidi és considerada de menor importància i, fins i tot, admesa com una cortina de fum que permet ocultar els veritables objectius. En aquest sentit, la retòrica de la celebració nega la pluralitat nacional, cultural i lingüística dels pobles de l'Estat espanyol, com també nega llur diversitat ètnica.

500 anys de resistència índia: teniu la paraula!

... I la resistència continua fins els

nostres dies. L'existència d'un moviment indi organitzat, en els darrers 50 anys, n'és testimoni.

Aquesta resistència es dona a tots els nivells i amb organitzacions mixtes i de dones soles. De manera organitzada o no, el poble indi s'enfronta a la cultura dominant (ara mestissa) que

-1990 i 91: Ia i IIa trobades continentals de la campanya "500 anys de resistència indígena, negra i popular".

Per a l'octubre d'enguany hi ha prevista la III trobada, a Nicaragua.

Les seves reivindicacions posen l'accent en la identitat ètnica local i

despleguen la identitat índia més genèrica. En primer lloc:

- en la defensa i per la recuperació del territori com a propietat comunal, i dels recursos de sòl i subsòl

- contra la discriminació i la violència

- en demanda de serveis generals

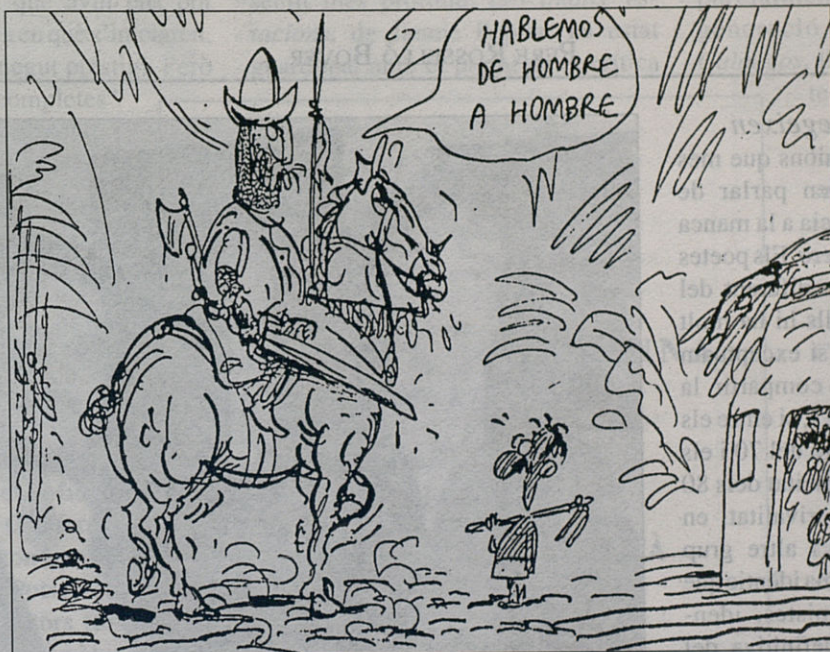
- contra cacics i intermediaris

- contra la penetració de sectes i corporacions religioses divisionistes

i destructores de les seves cultures.

En segon lloc, i entre altres coses, a través del reconeixement dels pobles indis com a unitats polítiques legítimes, reivindiquen l'organització dels actuals estats nacionals. □

Montserrat Montagut i Canela pertany a la Comissió de Mallorca contra la celebració del Vè Centenari.

és el resultat present de la que fou la cultura invasora. Malgrat les diferències entre els distints grups ètnics, hi ha el fet comú de la resistència permanent, amb un creixent nombre de trobades interètniques:

- al 1975 té lloc la constitució del consell mundial dels pobles indis

- al 1980, en el consell indi de sud-amèrica a Cuzco (Perú), es defineix el sentit que té per a ells el nom-símbol "indi": això és, colonitzat que ha resistit

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

La poesia catalana en 1991

Resum de l'any

PERE ROSSELLÓ BOVER

Els poetes també llegeixen

Algunes de les opinions que més habitualment sentim en parlar de poesia solen fer referència a la manca de comercialitat del gènere. Els poetes viuen en un món força diferent del dels narradors. Entre ells hi ha molt poques coses en comú si exceptuam els trets que els dona compartir la mateixa època històrica. I, si entre els narradors de la generació del 70 i els apareguts en la segona meitat dels 80 hi ha una certa (sana) rivalitat, en canvi, els poetes d'un i altre grup comparteixen un panorama idèntic que alguns, els més pessimistes, identifiquen amb la mort definitiva del gènere poètic. Però és real aquesta visió del problema? Quants de poetes de la nostra història literària han aconseguit esdevenir realment populars i ésser llegits per un ampli sector del públic? La llista de noms és realment petita i aquells que demanen que la poesia —a més d'ésser publicada— es vengui tal vegada demanen massa. La poesia segueix essent un gènere minoritari, un reducte, i, de fet, pel caràcter de les obres que es publiquen és fàcil afirmar que tampoc no aspira a deixar d'ésser-ho.

Però, malgrat tot, la poesia segueix trobant els seus vehicles de difusió, que no sempre coincideixen amb els del llibre imprès. Estic pensant concretament en un fenomen que, des de finals de 1990, s'ha introduït en el panorama poètic mallorquí: les lectures al cafè L'Havanna, promogudes per Xavier Abraham. Minoritàries o no, segons l'autor convidat, les lectures a L'Havanna ens demostren que la poesia segueix el seu camí i té un públic fidel. Durant el 1991 han llegit els seus versos al cafè del carrer de

Arnau Pons i Xavier Abraham a L'Havanna (30 de maig 1991). (Foto: Joan Fc. Amengual.)

Son Catleret més d'una dotzena de poetes de diferents edats, d'estils diversos, de Mallorca i d'altres terres catalanes. Una de les lectures fetes a L'Havanna ha estat objecte d'una petita edició: em refereix a l'antologia *Vint poemes previs*, de Jaume Rosselló i Mir, el títol de la qual no amaga que es tracta d'una obra que sols vol ésser una mostra d'un poeta que tot just comença. Tampoc no hem d'oblidar les lectures poètiques que es fan al centre de cultura de Sa Nostra, més protocolàries, però que durant el 1991 ens han portat algun escriptor tan important com Francesc Parcerisas.

Potser convé esmentar l'activitat que a València du a terme el grup de La Forest d'Arana, amb la convo-

catòria de lectures i de presentacions, premis de poesia i la publicació d'uns petits opuscles. (Tanmateix cal dir que alguns d'aquests "opuscles" tenen un volum quasi tan considerable com molts dels "llibres" de poemes que s'editen). Enguany La Forest d'Arana ha publicat *The Caged Bird*, d'Emily Brontë (edició bilingüe, traducció de Pilar García Ramos i Josep V. Galan); *Entre la distància exacta i la nit*, de Begonya Mezquita; *Les veus de la medusa*, antologia en què participen 21 poetes valencians; *Ai del dolor del buit*, de Mercè Viana, i *Atzar*, de Sílvia-Marina Aresté (aquests dos últims, premis La Forest d'Arana 1989 i 1990 respectivament).

Autors d'obres completes i altres poetes "majors"

El terreny de l'edició d'obres completes ens ha ofert durant el 1991 la publicació de *Triomf del present*, de F. Parcerisas, i de *Dictats d'amors*, de Josep Piera. Es tracta de poetes iniciats als anys 60 i 70, la poesia dels quals, tot i la distància que avui ens pot separar de l'estètica en què s'iniciaren, ha assolit un reconegut prestigi. Però aquestes "obres completes" també contenen novetats: *Dictats d'amors* inclou un darrer llibre inèdit, *D'amors i temps perduts*, i dins *Triomf del present* també apareixen per primera vegada textos inèdits, alguns dels quals havien estat censurats.

Quant a autors de generacions que van des dels anys 50 als 70, hem de citar sis noms: Blai Bonet, Miquel Martí i Pol, Pere Gimferrer, Ramon Xirau, Anton Carrera i Jaume Pomar. Potser els llibres d'aquests autors formen el conjunt de més vàlua de tot el que ha aparegut durant l'any. Blai Bonet amb *Nova York* ha obtingut el premi Ciutat de Barcelona. Tal vegada *Nova York* és un llibre desigual, però hi podem trobar alguns dels moments àlgids que sempre caracteritzen l'obra de Blai Bonet. L'altra cara de la moneda és *Natures vives*, de Ramon Xirau: tot el que en Bonet hi ha d'intuïtiu i àdhuc d'instintiu, en Xirau és premeditat i cerebral fins al punt d'esser una mica encarcerat. En els seus poemes es pot observar un cert ressò ultraista i, per al meu gust, un excessiu intel·lectualisme. A l'altre costat d'aquest ventall de possibilitats expressives, Miquel Martí i Pol en *Suite de Parlavà* continua fent de la poesia una eina per conèixer i per conèixer-se. Martí i Pol investiga les possibilitats expressives d'un llenguatge força senzill, planer i quasi quotidià, però que li permet arribar molt endins. L'autor havia publicat

abans altres llibres de major densitat i potser de més interès, però, tot i això, *Suite de Parlavà* és una peça ben interessant dins la seva producció. Amb *La llum* Pere Gimferrer fa una poesia entesa com un joc de paraules i de rimes, una poesia essencialment formal, on poques vegades copsam un sentit més profund. *Les quatre estacions*, de Jaume Pomar, ha estat guardonat amb el premi de la crítica

donada sobretot per la cohesió que li imprimeix el poeta. Malgrat això, *Trempe d'or* és un exemple de poesia ben feta.

Cal afegir als anteriors el nom de tres poetes mallorquins: Guillem Soler, Miquel Lópz Crespí i Bartomeu Bennàssar i Vicens. El primer, un autor parcialment enquadrible dins la generació del 70, ens presenta *Calaegos*, llibre en què es poden detectar algunes de les principals influències que el poeta ha rebut. L'esteticisme del seu llenguatge poètic no sempre assoleix la perfecció estilística i formal que aquest tipus de poesia exigeix. Miquel Lópz Crespí amb *Les Plèiades* va aconseguir el premi Grandalla de poesia 1990. Lópz Crespí fa de l'escriptura poètica una eina per conèixer-se i per conèixer la vida, sense abandonar mai el to apassionat i sense amargar el desencís davant un món en què la poesia no té lloc. *Els verbs del viure*, de Bartomeu Bennàssar i Vicens, parteix d'una concepció "instrumental" de la poesia, que és posada exclusivament al servei de la comunicació. Cal dir també que *Els verbs del viure* és una de les poques edicions d'autor. Finalment, dins aquest apartat també hauríem d'incloure el llibre pòstum de Rafel Jaume *Escrit a Bunyola*, al qual ja vaig dedicar un comentari ("El Mirall", 50).

Un paisatge sense dunes?

Els premis segueixen essent un dels camins més infal·libles per publicar poesia. Però, pels resultats d'aquest any, no em sembla que sempre poguem afirmar l'encert del mètode. Això no obstant, algunes editorials només publiquen poesia quan l'edició és subvencionada per l'obtenció d'un guardó. Sense pretensions d'exhaustivitat, esmentarem

POEMES A L'HAVANNA MARÇ '92

DIMARTS, DIA 17
A LES 20,30 H.

VICENÇ CALONGE I GUSTÀ
LECTURA POÈTICA
EXPOSICIÓ DE PINTURA

PRESENTACIÓ A CÀRREC DE
CARME BENNÀSSAR FERRAGUT

ACOMPANYAMENT MUSICAL
FRANCESC JOSEP BONNIN

CLOENDA DE L'ACTE AMB LA PRESENTACIÓ EN PÚBLIC DEL CANTAUTOR
TITO CORRIOLA

Coordinació: XAVIER ABRAHAM

L'HAVANNA. Son Catiaret, 2 (paral·lel a Joan Miró, prop de Plaça Gomila) Tel. 28 32 33. El Terreno.
Col·labora a la difusió d'aquest acte: Llibreria TOTEM (Passatge Mestre A. Torrandell, 2 - Parc Bartomeu Pons, 24 - Palma)

"Cavall Verd", dins els últims Premis Ciutat de Palma. Amb aquest llibre el poeta ens demostra el seu domini de l'expressió poètica. El llibre està format per tres poemes llargs, que constitueixen les tres primeres parts, i per una quarta secció formada per deu poemes dobles. Amb aquesta brevetat aconseguix una densitat ben insòlita. Per un altre costat, *Trempe d'or*, d'Anton Carrera, pròpiament no és un llibre (sinó un conjunt de "plaquettes" i de poemes), la unitat del qual ve

alguns casos concrets. Quaderns Crema ha tret durant el 1991 tan sols dos llibres de poesia: *La sang dels homes*, de Jordi Sala, i *La suprema noblesa del món*, de Manuel Castaño. Ambdós varen obtenir, *ex-aequo*, el I premi de Poesia Mercè Bayona i Codina (Les Planes d'Hostoles 1990). No és estrany que el jurat prengué la decisió de concedir el premi a mitges, ja que ambdues obres es caracteritzen

per un to mitjà, en tot cas simplement correcte. Manuel Castaño construeix uns versos de to i d'imatgeria pretensament clàssics. Jordi Sala s'apropa al món noucentista, tant pels temes i per les imatges, com per la ironia carneriana que alguns contenen. L'Editorial Moll també ha publicat un sol llibre de poemes inèdit: *Quadern de magranes*, de Jacint Sala i Codony, premi Bernat Vidal i Tomàs 1991. La rígida estructura del poemari de Jacint Sala, basat en les figures del tarot i en la semblança de les paraules "joc de mans" i "joc d'amants", resta interès al llibre un cop descobert el seu mecanisme.

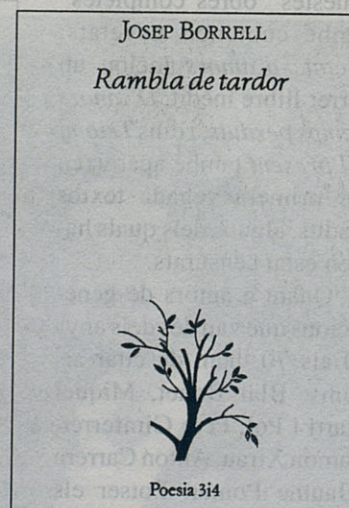
També vénen avalats per premis de l'any anterior els llibres d'alguns poetes de les darreres fornades: *Els dies i tu*, d'Emili Rosales (premi Salvador Espriu per a poetes joves); *Intromissió*, d'Arnau Pons (Premi Ciutat de Palma); *L'abril a Luanco*, de Xulio Ricardo Trigo (premi Ausiàs March, de Gandia); *Aigüestortes*, de Francesc Collado (premi Ciutat de València); *Amb el gest de les hores*, de Josep Lluís Roig (premi Senyoriu

d'Ausiàs March, Beniarjó); i *Els noms insondables*, de Manuel Garcia Grau (premi Vicent Andrés Estellés, dels Octubre). En conjunt, es tracta d'obres ben elaborades, correctes, que palesen sovint el domini de l'ofici dels seus joves autors. Però alguns es caracteritzen per una certa fredor acadèmica. En poques paraules: són llibres "ben fets", però que "diuen poca cosa". És el cas d'Emili Rosales, de Josep Lluís Roig i de Xulio Ricardo Trigo. A més, en la meua opinió, el to d'*Els noms insondables* resulta excessivament transcendent i greu. (Un poc més madur, encara que no es distanciï gaire d'aquest poemari, com es veu en el títol, és l'altre volum que Garcia Grau ha publicat enguany, *Els signes immutables*). *Aigüestortes*, de Francesc Collado, es perd per un excés d'imatges recercades i retòriques. *Intromissió*, d'Arnau Pons, tot i esser un recull de material divers i clarament primerenc, deixa entreveure un llenguatge poètic més personal i més nou (vegeu "El Mirall", 46). A part d'aquests autors força joves, hem de fer referència a *Les anelles dels anys*, d'Àlex Susanna, premi Carles Riba 1990. A través d'una poesia senzilla i directa, de fàcil lectura però d'elaboració complexa, Susanna tracta essencialment el tema del pas del temps.

Els premis literaris no són, però, l'únic camí seguit pels poetes. Alguns aconsegueixen l'edició mitjançant el suport institucional. És el cas dels llibres dels mallorquins Josep Verd i Jaume Vicens publicats per Columna. *Els argonautes*, de Josep Verd, és un

tipus de poesia que respon a uns plantejaments que ultrapassen l'objecte del llenguatge poètic. Hi són evidents les dificultats lingüístiques de l'autor. No crec que avui, sense el suport econòmic d'una institució, un llibre com aquest s'hagués publicat. *Poemes negres*, de Jaume Vicens, és l'altra cara d'aquella poesia perfecta que no diu res, que comentava abans. Vicens diu molt, però sovint li fa falta dir-ho

millor. L'editorial valenciana 314 ha tret tres poemaris amb el suport de la Diputació de Lleida, que han estat seleccionats per un consell assessor ben competent. Per això mateix és ben estrany que un dels llibres sigui *Isabelleida*, d'Antoni Arca, que destaca per una escandalosa baixa qualitat. *Pa d'àngel*, de Josep Espunyes, és un conjunt de cançonetes més tost innòcues. *Rambla de tardor*, de Josep Borrell, en canvi, és un llibre més madur i interessant.

Tot i el caràcter institucional de les Edicions Alfons el Magnànim, no podem incloure els llibres que publica en l'apartat anterior. *Esculls al dic sec de la memòria*, de Víctor Sunyol, és un experiment l'origen del qual fou el projecte d'un llibre de contes. Aquest caràcter d'experiment li dona una forma i un llenguatge massa rígids. *Les cambres vora la pluja*, de Manuel Claudi Santos, és una mostra de poesia subtil, voluntàriament tènue, que tracta uns temes de sempre.

Finalment, en el capítol d'autors varis podem esmentar dues obres. *El volcà*, d'Anna Dodas i Noguer, l'obra

Alex Susanna

Les anelles dels anys

Premi Carles Riba 1990

pòstuma d'una escriptora que morí en plena joventut i en circumstàncies estranyes. És un llibre, per tant, d'homenatge en el qual es recullen els dos poemaris de l'autora i una sèrie de poemes dispersos. En els versos d'Anna Dodas hi ha una angoixosa presència de la mort. Montserrat Rodés, amb *La set de l'aigua*, ens ofereix una mostra de poesia ben feta, que no es conforma tan sols amb la perfecció estilística. Lluny de tot tipus d'estridentcies, Rodés aconsegueix la comunicació amb el lector a través d'un llenguatge poètic més tost preestablert per la tradició.

No he pretès elaborar una crònica exhaustiva de la poesia apareguda durant l'any passat. Hi ha més obres

publicades que no he comentat. El lector, a partir d'aquestes opinions, tal vegada massa personals, es pot fer una idea de cap a on van els tirs en la poesia d'avui. Un panorama del qual no cal voler treure, em sembla, gaires conclusions. □

Referències bibliogràfiques

- Antoni Arca, *Isabelleida*. (València, 3i4.)
 Bartomeu Bennàssar i Vicens, *Els verbs del viure*. III Quasi inventari. (Palma.)
 Blai Bonet, *Nova York*. (Barcelona, Columna.)
 Josep Borrell, *Rambla de tardor*. (València, 3i4.)
 Anton Carrera, *Trempe d'or*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Manuel Castaño, *La suprema noblesa del món*. (Barcelona, Quaderns Crema.)
 Francesc Collado, *Aigüestortes*. (Alzira, Bromera.)
 Anna Dodas i Noguer, *El volcà*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Josep Espunyes, *Pa d'àngel*. (València, 3i4.)
 Manuel Garcia Grau, *Els noms insondables*. (València, 3i4.)
 Manuel Garcia Grau, *Els signes immutables*. (Alzira, Bromera.)
 Pere Gimferrer, *La llum*. (Barcelona, Ediciones Península/Edicions 62.)
 Rafel Jaume, *Escrit a Bunyola*. (Ciutat de Mallorca, Edicions de La Riba.)
 Miquel López Crespí, *Les Plèiades*. (Andorra, Cercle de les Arts i de les lletres.)
 Miquel Martí i Pol, *Suite de Parlavà*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Francesc Parcerisas, *Triomf del present*. Obra poètica 1965-1983. (Barcelona, Columna.)
 Josep Piera, *Dictats d'amors*. (Poesia 1971-1991). (Barcelona, Edicions 62.)
 Jaume Pomar, *Les quatre estacions*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Arnau Pons, *Intromissió*. (Barcelona, Empúries.)
 Montserrat Rodés, *La set de l'aigua*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Josep Lluís Roig, *Amb el gest de les hores*. (València, 3i4.)
 Emili Rosales, *Els dies i tu*. (Barcelona, Edicions 62.)

Miquel Martí i Pol

SUITE DE PARLAVÀ

... Ben sol
 al cor del goig, escolto la remota
 simfonia del mar a la petxina
 del teu record que sempre m'acompanya
 i només jugo a viure per no perdre't.

EL DARRER LLIBRE INÈDIT
 DEL PREMI D'HONOR
 DE LES LLETRES CATALANES 1991

- Jaume Rosselló i Mir, *Vint poemes previs*. Antologia. (Ciutat de Mallorca.)
 Jordi Sala, *La sang dels homes*. (Barcelona, Quaderns Crema.)
 Jacint Sala i Codony, *Quadern de magranes*. (Mallorca, Moll.)
 Manuel-Claudi Santos, *Les cambres vora la pluja*. (València, Edicions Alfons el Magnànim.)
 Guillem Soler, *Calaegors*. (Barcelona, Columna.)
 Víctor Sunyol, *Esculls al dic sec de la memòria*. (València, Edicions Alfons el Magnànim.)
 Alex Susanna, *Les anelles dels anys*. (Barcelona, Proa.)
 Xulio Ricardo Trigo, *L'abril a Luanco*. (Barcelona, Edicions 62.)
 Josep Verd, *Els argonauts*. (Barcelona, Columna.)
 Jaume Vicens, *Poemes negres*. (Barcelona, Columna.)
 Ramon Xirau, *Natures vives*. (Barcelona, Edicions 62.)

Josep Piera

DICTATS
 D'AMORS
 (POESIA 1971-1991)

Pròleg d'Edward J. Veger

Poesia/Serie Gran

BARTOMEU BENNÀSSAR I VICENS

ELS VERBS
 DEL VIURE

III
 QUASI INVENTARI

MALLORCA
 1991

Quatre poemes

AINA MARIA LENZEN

DUBTE

Sóc al solc on quallen els meus temors
De no tornar a despertar i no trobar-Te,
El delit de Tu creix en els enyors
Però no es complau amb el buit que m'afarta.

Flors de cera que guarneixen el ciri
De l'esperança, blanc de soca-rel,
Qualque jorn, si és banal, aquest deliri
No sabrà amistançar-se amb tant de fel.

Per què de Tu cap senyal al camí,
Il.luminant els prosaics passadissos
On del dubte hi dipositem la carga?

Per què ens regales amb por del destí,
Com si fóssim deliciosos pastissos
Farcits amb densa xocolata amarga?

VIATGE

A en Michael, abans d'emprendre una llarga estada a Catalunya

Suaument sol ésser la sola essència
Dels caminois vorejant les fronteres
Del desig: als matins dòcils esperes
Emboirades amb llur sola presència.

Llavors, com en una calcomania,
Sorgeixen horitzons de so groguenc
I es confonen amb la sentor del fenc
I del sol naixent a la llunyania.

I si te'n vas, al capdavall, corprès
De les irisades velles onades
Del Mediterrani que no has malmès,

I si fuges d'hores embalumades
Pots recrear lentament el mot viu:
De part meva oneja un salut altiu.

RONDELL

Tèrbol trèbol de la sort
A l'aixoplug de la mà:
Rera el ronc murmurí mort
L'ombra s'hi pot ben gronxar.

Rera el ronc murmurí mort
Arbres saluden l'ixent:
Tèrbol trèbol de la sort
Flors que ha cremat el sol vent.

Aspres hores de l'enyor:
Jo, des d'aquesta cançó,
Deixo blancs llençols d'amor
Nets que no fan cap olor.

L'ombra s'hi pot ben gronxar
Rera el ronc murmurí mort:
A l'aixoplug de la mà
Tèrbol trèbol de la sort.

TENSA LES CORDES DE L'INSOMNI

Tensa les cordes de l'insomni
Que mentre té lloc el discurs de la nit
Es complau amb una dissonant música
De fons: al fons de la fosca
Se sent el dring dels estels
Que cauen folls en un desfet de llum
Al celobert de casa.

Damià Huguet

JAUME POMAR

Dia 24 de març, al cafè-concert L'Havanna, de Palma, va tenir lloc el recital de Poemes cinematogràfics de Damià Huguet. Després de les paraules d'introducció de Pilar Ferrer, presidenta de la Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca, l'escriptor i periodista Jaume Pomar va fer la presentació de l'acte amb la lectura d'un text en què analitzà l'obra del poeta, "promotor sense embuts d'unes actituds rupturistes i heterodoxes" en una època de fecunda agitació estètica a Mallorca, per dir-ho amb les seves mateixes paraules, text que reproduïm a continuació.-E.M.

Damià Huguet.

Avui em toca a mi, per la vostra generosa benvolença, presentar un poeta de la meua generació. Una veu que he seguit de prop mentre es formava, des del seu allunyament campaner, en el rigor i en la intensitat imprescindibles per a qui vulgui assolir la terra en saó a l'hora de la collita. Avui com avui, amb més de 20 anys de pràctica poètica en el seu currículum, en Damià Huguet mostra una trajectòria d'inquietud i de renovació, d'obligat coneixement per a qui vulgui

saber el que ha estat la poesia a Mallorca, des dels anys 70 ençà.

Cal esmentar amb lloança la seva important tasca d'animador cultural com a editor de les col·leccions *Guaret*, *Quaderns camp. aners* i *La garangola*, que omplen més d'una dècada d'avantguarda i de renovació en els dominis de la poesia catalana. I no ens referim debades a la creativitat de l'editor Damià Huguet si pensam que, aleshores, al costat d'activitats plàstiques i ideològiques, la poesia a

Mallorca actuà com a punta de llança de radicals trencaments estètics amb la momificació que el taxidermista havia instal·lat a la terreta sense possibilitat d'alternativa. Durant aquells anys, potser els més fecunds en agitació estètica que ha viscut la nostra història, en Damià Huguet promocionà sense embuts unes actituds rupturistes i heterodoxes, dissidents, que van de Joan Palou a Blai Bonet, de Damià Pons a Bartomeu Fiol: posicions renovadores, perso-

nals, dins una pluralitat de llenguatges.

Des del 1972, quan Damià Huguet se'ns presenta amb *Home de primera mà* (Premi Blanquerna 1969), seguit de prop per *Cinc minuts amb tu*, que obté el Premi "Les Illes d'Or" 1973, fins avui, ha plogut damunt el camp i damunt la ciutat, i damunt els carrers de París que ell volgué endamianar un dia. La seva veu tel·lúrica s'ha anat travessant de guarets i de rostolls, de parets seques, de clapers i de ginebres a cafès de poble. No ens enganyem, però: aquesta poesia no és i mai no serà —perquè no pot ser-ho— un sub-producte rural i localista com semblava assenyalar-nos la vella tradició del taxidermista. Ben al contrari, en aquest poeta, l'arrelament a una terra, a una gent, a una llengua, a una manera de fer i de ser, tan seva, tan nostra, és només el trampolí que el potencia per a una poderosa estirada cap envant i cap amunt, universal, lliure, de projecció molt àmplia. Així ho confirmen les publicacions següents: *Carn de vas* (1976), on deixa enrere la lírica dels primers moments per inscriure la seva identitat personal en unes coordenades col·lectives; i dos llibres més, *Ofici de sords* (1976) i *Esquena de ganivet*, Premi Ciutat de Manacor 1976, on aprofundeix aquesta voluntat inexorable d'unificació de l'home amb el seu poble, a la recerca d'una catarsi interna que pugna per fer-se passió col·lectiva, cada vegada més sòbria l'expressió, més antiretòrica, més genuïnament campanera. Heus-ne aquí dos petits exemples:

*Jo, home de call vermell i damià
de sang que vessa,
som qui dic terra, país, Mallorca.*

I també:

*He volgut ésser en Damià Canova
sempre: la resta és literatura*

La seva poesia va a l'envit de l'embranchida estètica que ell basteix amb referències cinematogràfiques, amb el surrealisme d'André Breton, amb els colors de Blai Bonet, amb el París llunyà que sempre enyora. I acut a l'assaig de diferents formes expressives: del poema llarg al curt per donar entrada al decasíl·lab, sobretot després de *Com un peix dins el rostoll* (1978), amb una contenció inesperada que havia après en els nostres millors medievals i renaixentistes. És el moment de *Traus badats* (1979), llibre que dona entrada a l'erotisme i a l'epigrama, temàtiques que troben continuïtat, amb formes variables, a *Terra de reganyols* (1981) i a *L'encant dels pentenills* (1981).

Paralelament, assaja un tipus de poemes visuals, d'arrel avantguardista, contestatària, a *Poemoteca* (1978), *Carcelles d'Allís* (1979) i *Album* (1980), amb voluntat revulsiva i referències a l'actitud de Joan Brossa. Aquestes provatures de vegades m'han fet pensar en un procés molt ampli que va des de la pàgina en blanc de Mallarmé fins a les *lampisteries* i els poemes dadaistes de Tristan Tzara o el llenguatge nonsèntic. L'absurd, però, aquí com sempre, arrela en el substrat mateix de la realitat. Aquesta societat, tan nostra, no havia comprès ni havia

assimilat la gran vocació renovadora dels artistes d'anys 70, i Damià Huguet ens recordava el filisteu que només es mereixia flòbies de neu tèbia, rellotges d'arena lunar, bolígrafs de tinta simpàtica i mots incomprensibles.

Finalment, a partir de *Els calls del manobre* (1984), però sobretot amb *L'ull dels clapers* (1988) i amb *Guarets a l'alba* (1987), la poesia de Damià Huguet assoleix una envejable maduresa i es mostra posseïdora d'uns coneixements tècnics i formals, una depuració en el llenguatge i un sentit de la contenció que transcendeixen la seva temàtica de sempre, enlairant-la fins a assolir un grau de qualitat rotund, molt personal. Aquest vi ha envellit bé fins a esdevenir un gran reserva, embotellat en els cenyits alexandrins de *Guarets a l'alba*. La terra i la gent, la quotidianitat, el treball dels homes, ens arriben amb tota la força expressiva que pot assolir l'art de la paraula. I la veu es fa més seva, més interioritzada:

*Els guarets són el símbol dels camins que
hem trescat, del que hem fet i no hem
dit, dels calls que hem cavil·lat
des dels rostolls on moren les imatges més
denses,
quan s'obliden els fets, i el desig és antic.
Ara que tot és trist, i hem cregut que
plovía.*

Que sigui ell mateix, amb les seves paraules, qui ens ho digui. Hem vingut a escoltar-lo perquè la seva continuïtat és fidel a les constants de sempre. Moltes gràcies. □

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccional
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llibres

Cendrers (de peu i sobre taula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebí Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

El 91 ha marcat la història

JAUME MARCH

La història sempre ens ha semblat que es mou lentament, a poc a poc, especialment des de la revolució de 1917. Els canvis geopolítics esdevinguts després de la reunió de Ialta es notaren de forma progressiva, no tant de cop, i en certa forma era la continuació de l'expressió del món real que suscità la revolució d'octubre i amb ella la compartimentació del món, almenys des del punt ideològic, amb dues cares, la comunista i la capitalista, amb els seus respectius satèl·lits o zones d'influència.

Per contra, els dos grans esdeveniments que han marcat el 1991 ens han portat la història, en el sentit transformador, que és com s'ha d'entendre, pel camí de l'acceleració personificada. Així ho demostra l'enderrocament del sistema soviètic i del seu imperi, per una banda, i per l'altra, la guerra del Golf Pèrsic i el nou Ordre Mundial generat a partir del seu desenllaç. Els dos fets ens han disposat davant un món nou, i també, davant un model nou d'organització de la humanitat.

La caiguda del règim estalinista (comunista, segons les versions més simplistes) suposa en primer lloc, com ja han corregut a anunciar els filòsofs i sociòlegs de torn, la derrota d'un fonament primordial de la societat contemporània, la idea que l'alternativa al capitalisme era, si més no, un sistema d'economia planificada, centralitzat i dirigit per l'aparell estatal, que a la vegada era monopolitzat per un partit únic en nom de

l'ordre i la garantia de la igualtat.

Romput el sistema s'ha vist a les clares que l'objectiu perseguit no s'ha fet realitat, ans el contrari, s'ha descobert la manipulació d'aquest sistema per part d'una burocràcia que actuava en benefici propi, almenys pel que fa a la consecució de privilegis.

Així, d'aquesta manera, s'ha començat a desmitificar i castigar l'ideal comunista i qualsevol altre sistema que vulgui substituir el capitalista. Aquest ha esdevingut ara, doncs, l'únic model possible, diuen, i des d'aquesta perspectiva actuen els polítics de la dreta a l'esquerra moderada.

Mentres, s'ha iniciat la més radical lluita per recompondre el missatge "comunista" i recomposar a la vegada una estratègia d'actuació futura que serveixi al seu objectiu: l'alliberament humà, i que alhora no tenguí

res a veure amb l'antic sistema que ampararen Stalin, Khrúixtxov o Gorbatxov.

Pel que fa a la guerra del Golf Pèrsic, serví per demostrar al món que aquest només té un amo: Estats Units. I ara més que mai, després que l'URSS ha desaparegut. El cas és clar. EE UU va fer el que volgué i com volgué a Kuwait i ningú no gosà posar-li cap emperò, ans el contrari, tothom es col·locà al seu voltant per donar suport i reconèixer, a la fi, el nou i únic senyor de la terra. El que ha vingut després no ha fet més que confirmar això. Des de la mateixa caiguda del règim comunista, i el seu desprestigi, fins a la pròpia reunió sobre Orient Mitjà. Per tant, estam col·locats davant l'Ordre Nou que empeny i que mou petites resistències, que no són més que matisos, i és en aquest context que s'ha d'entendre el tractat de Maastrich i la curolla d'una futura unificació europea.

Tot això amb el permís d'un Japó que espera la seva hora per pugnar per la capitalitat del món, una cosa que vindrà quan els interessos americans siguin incompatibles amb els nipons o la crisi d'EE UU faci trontollar el seu sistema econòmic.

Les utopies no han mort, però ara tenen un adversari més gros: un sistema mundial cohesionat per l'imperatiu de la força i la voluntat pragmàtica de servei als interessos immediats, oblidant d'aquesta manera el futur global. □

Llocutors (sic)

MATEU GRIMALT I SUREDA

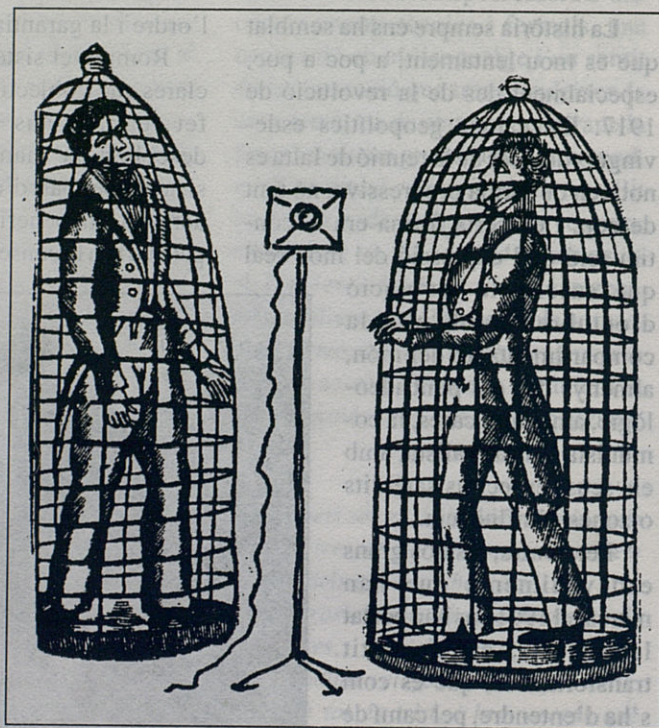
¿Com hi han entrat a parlar a la ràdio aquests *llocutors*? ¿Quina mà ha obert la porta d'accés als micròfons a certs joves urbans que tenen la llengua tan trencada per rallar la castellana que quan hom els sent en la catalana parla no pot allunyar del pensament que tan s'hi val parlar-ne l'una com l'altra?... Avui en dia a la ràdio o als *media* parlats i en certes boques sonen les dues ben iguals, s'han osmositzat tant, que en neix una sola i nova parla "palmestellana".

Un homenet o doneta que tot just sap que la *frente* es diu *front* en mallorquí ja se sent apte per radiar com si fos un gran locutor els avatars de qualsevol equip de futbol de les Illes quan juga *front* al rival de torn; ha après a EGB que *luna* es diu *lluna* i amb una urgència de comunicació creativa, res millor que fer l'equació *lente* = *llent* i discursar sobre les *llents* de contacte; si *llamar* té res a veure amb anomenar, ja tenim el pont que permet envergar que això *anomena* s'*atenció*.

Tot neòfit que un dia decideix fer el salt mortal de llançar-se al buit de parlar una nova llengua mereix, com a persona privada, l'aplaudiment del

poble que el rep, el pes-sigolleig de l'aventura sentida dins l'ànima i el xiulet dels fonemes novells a la gola. Però ni el convers no pot arribar a pontífex en un tres i no res, ni el mosset no pot fer-se mestre d'avui per demà si no vol ésser un "john of all trades and master of none", ni el qui ha parlat castellà al *colegio* i a casa no pot en quinze dies erigir-se en locutor als *media*.

Una persona que hom escolta com a professional de la paraula parlada, com a model en l'execució del so, del to i del fonema, que hom escolta amb el delit d'imitar-la sense haver de

passar pena de sentir com trabuca esses sonores i sordes, trasbalsa vocals obertes i tancades i es menja consonants finals, no pot amb un esforç de traducció simultània traslladar a un altre idioma els clixés en què està avesada a pensar.

Aquesta parla nostra no la salvarem amb duros, ni subvencions, ni dilucions, ni *lightitzacions*; només amb sensibilitat, estudi, praxis, professionalisme, rigor, posant una mica de filtre als *media* per a aquella gent atrevida i poc ensinistrada que s'entronitza com a professional de la "llocució". No es tracta d'admetre "sólo nativos", com certes acadèmies d'idiomes, però sí gent instruïda, documentada. És cert que una pronúncia heteròfona té un cert *xic*, però de vegades arriba a fer es cuc de s'orella malalt, *NAM ET LOQUELA TUA MANIFESTUM TE FACIT*. □

EL MIRALL

amb al suport de

fundació comprés de cultura catalana

El món de les dones, un territori dur i hostil

LLUÏSA PALOMERO/EDELMIRA FERNÀNDEZ

El 8 de març és el DIA INTERNACIONAL DE LES DONES. Com cada any, l'Assemblea de Dones vol que aquest 8 de març sigui un dia de celebració i reivindicació. Un dia en què, juntament amb dones d'arreu del món, ens manifestem per proclamar ben alt que estam orgulloses de ser dones i que continuarem en la lluita per un món en pau en el qual convivim, sense marginació ni opressió de cap classe, homes i dones, persones majors i infants, joves i no tan joves. Un dia de denúncia dels atropellaments que es continuen cometent contra les dones i de totes les discriminacions que encara patim en aquesta societat en què sempre ens pertoca la pitjor part. Un dia per exigir als poders públics les reivindicacions per les quals venim lluitant. Un dia especial per demostrar que el feminisme no implica una ruptura amb l'home com a ser humà, sinó contra la idea creada a través de la història que l'home és per definició el ser superior i pensant, i la dona l'altra cara del mirall. Saber per què en el terreny de les idees i en la pràctica de les relacions socials, les dones continuen essent considerades sers inferiors.

Sabem que hem aconseguit algunes coses de les quals estam molt contentes. Però també sabem que han estat el resultat de molts d'esforços i de moltes lluites que ha impulsat el moviment feminista. Sense anar més lluny, avui, que apareix la Llei de terminis com l'única proposta possible i que compta amb el màxim suport entre els qui critiquen l'actual situació despenalitzadora de l'avortament, es reflecteix una evolució de la consciència de moltes persones que abans no reconeixien el dret de les dones de decidir.

I també aconseguim que la majoria de l'opinió pública hagi acceptat allò que el moviment feminista ve dient de fa anys: que amb la Llei de despenalització de l'avortament del govern PSOE no se soluciona el problema. Aquesta opinió pública ha obligat el Govern a fer una pirueta, de les poques

La "Maternitat" de Picasso, del Museu de París.

que li quedaven per fer en aquesta matèria.

Gràcies a la campanya "Reforma del Codi Penal, ja!", obligarem el govern a fer una cosa que no feia comptes fer i aconseguirem avanços en la consideració que el Codi fa de les agressions sexuals. Hem aconseguit que la societat vagi acceptant més la idea que les dones tenim dret a un lloc de feina assalariat; que no són coses de quatre folis els assassinats de dones, els maltractaments domèstics, la persecució sexual en el món laboral i les violacions. I una cosa molt valuosa: cada vegada més dones gossem decidir com volem que siguin les nostres vides, com volem viure la

nostra opció sexual. Malgrat tot, aquesta societat continua essent per a les dones, en bona mesura, un territori dur i hostil. És cert que també molts d'homes pateixen males condicions de treball o estan a l'atur, per exemple. Però les dones encara més. Per ser dones sempre tenim un "plus" en les dificultats, les pressions, en tot.

Tenim més dificultats que ningú per trobar feina assalariada, continuam ocupant els pitjors llocs de feina, guanyam un 20% menys que els homes, formam el gruix de l'anomenada "economia submergida", el treball domèstic recau damunt nosaltres, fins i tot si treballam fora.

Moltes dones viuen situacions d'autèntica penúria econòmica perquè, divorciades i mancades d'informació, els seus marits trampegem per no passar-los ni un duro. Moltes dones casades pateixen maltractaments psíquics i físics, com el cas de la dona de Linares que ha quedat en una cadira de rodes. Moltes dones pateixen violacions, de vegades dels seus marits... i només se'n denuncien un 25% de casos. Moltes han d'interrompre els embarassos no desitjats a clíniques privades i ara la proposta en relació al Codi Penal pretén mantenir la consideració legal de l'avortament com a delictes.

Per tot això, perquè persisteix aquesta situació, cal que continuï la lluita. Els actes que es realitzin amb motiu del Dia Internacional de les Dones cal que siguin extraordinàriament concorreguts. □

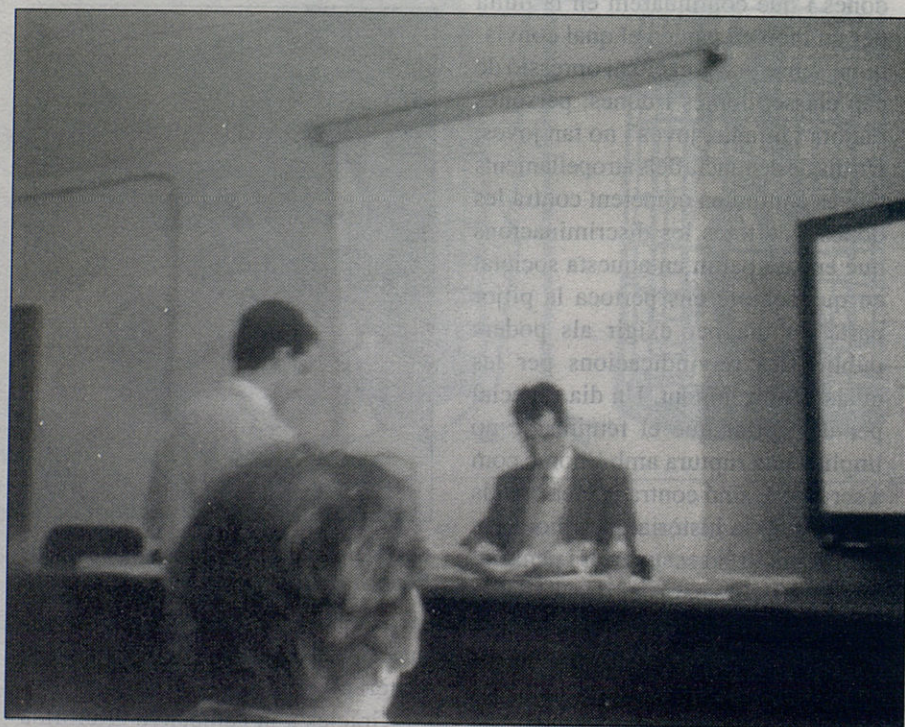
Palma, febrer 1992.

Lluïsa Palomero i Edelmira Fernàndez, pertanyen a l'Assemblea de Dones de Mallorca.

Joan Becat, la llengua catalana a la Universitat de Perpinyà

MARTÍ JANER I TORRENS

El doctor Joan Becat, de la Universitat de Perpinyà, fundà els Estudis Catalans el 1982. Malgrat les traves de l'Estat francès i que el camí hagi estat llarg, per mitjà dels Estudis Catalans avui es pot obtenir la llicenciatura de Filologia Catalana a l'Estat francès. Per això ens ha semblat molt interessant i il·lustratiu conèixer del mateix professor Becat la situació de la nostra llengua a l'altre costat dels Pirineus.

Joan Becat, de la Universitat de Perpinyà, en un moment de la conferència que sobre temes de l'Europa Comunitària va fer a la Universitat de les Illes Balears.

-Quins signes positius i negatius veu dins Catalunya Nord?

-Actualment el català ja no és més llengua del carrer i per a molts no és la llengua de casa. El procés de francèsització del país és molt avançat, la meitat de la població de Catalunya Nord no ha nascut al país.

La part catalano-parlant és només un quart de la població, i per a aquesta gent difícilment es pot dir ja que sigui la llengua del carrer i de casa.

Entre els punts positius, la possibilitat de fer català a l'escola, d'una

manera molt limitada, sense capacitat de formar els mestres de l'ensenyament primari. Un terç dels nins tenen contacte amb el català i alguns estudis de català.

A nivell de l'ensenyament secundari el problema és diferent, hi ha més demanda d'ensenyament del català que hores pagades per l'estat o autoritzacions per a fer aquest ensenyament als col·legis, instituts etc.

A la futura reforma educativa francesa s'eliminen les llengües 2 i 3, i per tant tocarà al català.

Positivament es nota un cert trencament de la frontera, hi ha gent del sud que ve a comprar al nord. Es nota el català quan ve. Nosaltres el que volem és que el català el segueixi conservant aquesta gent que encara el parla, que el millori, i que algunes persones l'aprenuin com a llengua de relació amb el sud.

-Com es veu TV3 al Rosselló?

-Bé, cal distingir allò que és àrea de cobertura de l'àrea d'audiència.

Pràcticament cobreix tota la plana

del Rosselló i el Conflent. L'Alta Cerdanya i el Vallespir no tenen cobertura.

Tot això és gràcies als gironins, que posaren el repetidor just vora la frontera i així no hi ha hagut problemes amb l'Estat francès.

Per una altra banda, TV3 és una televisió espanyola en català. Llevat de les pel·lícules, sèries i reportatges, els seus continguts no interessen als nord-catalans, i és normal que sigui així. Només que parlàs un poc de Catalunya Nord la cosa canviaria, ja que els canals francesos tampoc diuen res de nosaltres. No hem fet estudis d'audiència i tampoc ens interessa molt, la frontera d'estat marca massa.

-Heu intentat parlar amb TV3 per tal de canviar la situació?

-Sí, però no hem aconseguit res. Són molt "blaveros" a Barcelona.

-Creu que el principal entrebanc per a la recuperació de la llengua per aquella gent que el sap, és allò que R. Ninyoles va definir com autoodi?

-Això existeix. A l'ensenyament universitari, secundari i primari qui ha posat més entrebanc ha estat la mateixa gent de Catalunya Nord, gent que és catalana i que pot parlar molt

A nivell de l'ensenyament secundari el problema és diferent, hi ha més demanda d'ensenyament del català que hores pagades per l'estat o autoritzacions per a fer aquest ensenyament als col·legis, instituts, etc.

bé català, fent discursos i tot. Per tant, aquest sentiment d'autoodi existeix.

Per altra part, hi ha moltes persones que estan molt contentes de la recu-

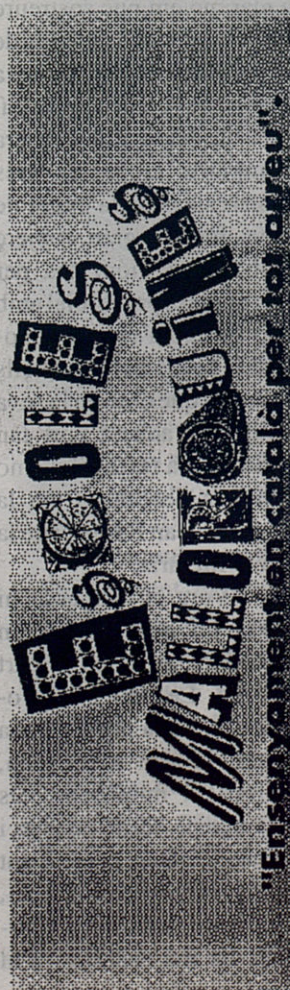
peració del català, són persones que no volen que la llengua es perdi.

Trobam situacions de diglòssia, gent que quan veu que la llengua és ensenyada a l'escola n'és una ferma defensora, que se sent prestigiada de veure que s'estudia a la Universitat, que mira TV3. Són persones que no hi estan en contra, que veuen bé el català, que com a segona llengua els ha de servir per apropar-se al sud en el futur.

-Creu que la llengua, doncs, puja de prestigi?

-Sí, però no perquè li donem nosaltres. Aquest prestigi és doble. Per una part ve directament de la població del sud, del fet que hi hagi Generalitat, que el català sigui oficial a les Illes, al Principat i a València. Quan Pujol puja aquí dalt, sempre fa una part del seu discurs en català. Tota això fa que la llengua agafi el prestigi que no tenia.

Segonament, perquè Catalunya ha millorat molt la seva economia, és un dels motors d'Europa, i aquest és el prestigi que dona la regió rica. □

VIII TROBADA D'ESCOLES MALLORQUINES

GRUPS DE TREBALL: ESCOLES
SERVEIS PEDAGÒGICS MUNICIPALS
ASSESORS LINGÜÍSTICS
ASSOCIACIONS DE PARES
GRUP D'IMMERSIÓ

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES: MOSTRA DE TEATRE ESCOLAR
ANEM A VEURE LLIBRES (EXPOSICIÓ)
ESPLAI PER A NINS I NINES,
JOVES I ADULTS

ORGANITZADORS:
Escoles d'Alcúdia
Ajuntament d'Alcúdia
Federació d'Associacions de Pares
Ajuntament de Palma
CENC - Obra Cultural Balear

COL·LABOREN:
Direcció Gral. d'Educació (Govern Balear)
Ajuntament d'Alcúdia
Ajuntament de Calvià
Ajuntament de Palma
Consell Insular de Mallorca

EN EL MARC DE LA CAMPANYA DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

VINE A ALCÚDIA, diumenge dia 10 de maig.

Occitània Provença (1) Seta, la Venècia del Llenguadoc

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Hem tornat a les arrels. En aquest estiu de 1991. I dic a les arrels perquè aquest país es troba en els orígens del nostre. Tota la nostra literatura de l'Edat Mitjana anterior a Ramon Llull porta la influència provençal més o menys acusada. I exemple n'és aquella reina Constança de Mallorca que versificava així:

*L'enyorament e el gran desir
qu'ieu hai per vós me cuid'alcir
mon dolç senyor e car;
e bien liei porai tost morir
per vós, qu'ieu amb tant e desir...*

I d'aquest país exí Jaume I el Conqueridor i una part d'aquest país va pertànyer a la fràgil corona de Mallorca. Les relacions, però, entre mallorquins i occitans tornaren a ésser intenses en el segle passat, ja fos a causa de l'exportació de les nostres taronges i vins, ja per la massiva afluència d'emigrants sollerics, sarracònics o d'altres contrades de l'illa a ciutats com Seta, Marsella, Montpeller...

Terra dels felibres, poetes provençals, com aquells que viatjaren a Mallorca la primavera de 1887 i posaren una creu de ferro forjat sota el pi que marcava la tomba dels cavallers Moncada...

Ah! Provença, Occitània, el fèrtil Migdia francès per on corre aquell vi muscat que és dolç com una ditada de mel. I d'aquell vi parlà Frederic Mistral, el pare de les lletres provençals en els dies de la modernitat:

*Al port de Sète amb bones tretres
venen la pesca, i tot rajant
de dobles d'or i de pessetes
comprende el vi de Fontinyan...*

I per Seta, porta de França per a molts dels nostres emigrants, entram. El vaixell enfila la proa vers la muntanyeta de Saint Clair i a la punta d'un esperó ens saluda una vella torre portuària del segle XVIII. Com que és un dissabte dematí i llueix el sol de les primeres hores, hi ha molts de pescadors de canya. Algun saluda el vaixell, també. Com molts dels seus avantpassats devien saludar el bastiment que venia de Mallorca, aquell bastiment de poderós velam que Mistral

canta en un llarg poema:

*El bastiment ve de Mallorca
ple de taronges amb bon vent,
i engarlandat: no serà xorca
l'eixida mai del bastiment.*

Ens apropam als molls. Sobre les teulades de l'estació marítima onegen les banderes de França i de l'Estat Espanyol. Les gavines, tot fent el seu crit, volen entorn de nosaltres, per damunt els pals i la xemeneia.

Tot mirant la ciutat de Seta, arrambada a la seva muntanya, donant la cara a la mar, no em puc sostreure d'evocar *El gallot*, aquella novel·la de Navery, que vaig llegir durant la meua joventut. Un relat que començava així:

"La casa Rameau era comptada entre les més remarcables de la ciutat de Seta, fos pel gran comerç amb tot el món, fos per l'honradesa proverbial amb què procedia en els negocis..." "I pens en tots aquells sollerics que obriren la seva botiga en aquest port tan actiu. Feina feixuga que no coneixia descans. Com la d'aquell Jean Rameau de la ficció literària:

"Vora el menjador hi havia un petit estudi on passava Jean la major part del dia. Les oficines s'obrien cara a la mar i a poca distància s'hi aixecaven, solitaris i monòtons, els magatzems. Entre aquests i la casa del nostre comerciant hi havia un ampli pati, estibat de carruatges i fardells de mercaderies; s'hi

Seta, com una illa entre mar i llac, no pot tenir altre escut més representatiu.

sentia un soroll de tragi seguit, seguit, i les veus barrejades dels operaris que carregaven i descarregaven els gèneres, el grinyolar de les rodes i un cruixir de les argues que no s'acabava mai i que contrastava amb el silenci sepulcral que regnava al despatx i gabinet de l'amo...

Avui com ahir, només baixant del vaixell, els voltants del port se'ns mostren igual de renouers i actius. El nostre hotel es troba en el boulevard Joliot Curie i després de passar en taxi per carrers i molls molt animats, amb comerços de tota mena, ens felicitem per la bellesa de l'indret on tindrem la nostra cambra, amb vista a la mar. Però travessant la ciutat ens adonem que no tots els carrers són de pedra i d'asfalt. També n'hi ha d'aigua. Carrers d'aigua solcats per llanxes-automòbil. I ponts que des del centre de l'ull ofereixen belles panoràmiques. Són els canals. Canals amples i lluminosos que donen a la ciutat un caràcter entre venecià i holandès.

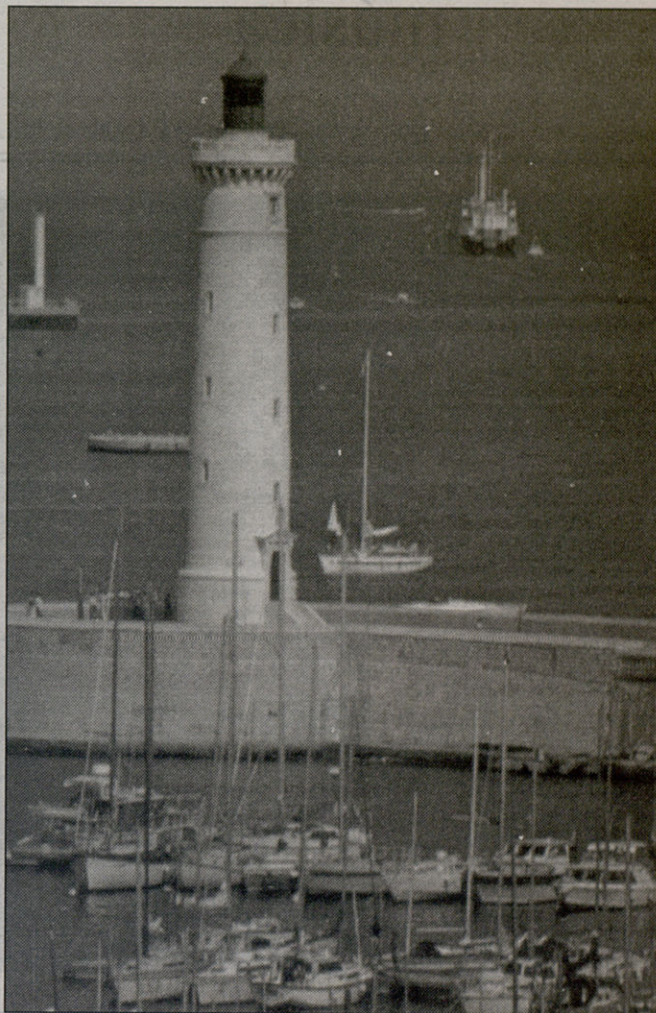
Tornem, però, a la zona residencial i platgera on ens deixa el taxi.

L'hotel, petit, familiar, de poques cambres, sembla ben acollidor. I sense descansar gairebé del viatge ens llançam a córrer rutes i paratges. En aquest barri de xalets i jardins, l'aire de la mar, gairebé salí, ens consola de la nostra suor. Veim cases decimonòniques d'estil *art nouveau* i moltes ens recorden altres tantes que hem vist pel camí de Fornalutx o dins l'Horta de Sóller.

I si aquestes rengles de cases arriben fins a les sorres obscures de la platja, altres moltes voregen els camins que pugen al Mont Saint-Clair, aquesta talaia natural que domina, ben majestuosament, el Mediterrani per una banda i el gran llac de Thau per una altra. Tot ascendint el puig, poblat de pins i teulades vermelles, sentim el sol sobre la nostra esquena i cercam les ombres de les figueres, els fassers i els murs coberts d'heura. I mentre estic pujant penso en Mossèn Verdager i en aquell delicat poema que dedicà a la mort de la filla d'un poeta d'aquesta contrada, el felibre Roumieux:

*Puja a Déu l'encens
del llorer immens
que a abrigar comença
dos pobles germans,
ací els catalans
allà els de Provença...*

I no manquen llores en aquesta pujada. Llores i altres arbres de jardí que escampen la seva olor dins aquest oratjol de mar, muntanya i aigua dolça, tot alhora. Dalt de tot ens espera el premi. Una vista d'ocell sobre la ciutat i el refugi d'una ermita marinera.

La torre portuària de Seta, edificada en 1671, un dels símbols arquitectònics de la ciutat.

Sempre pensant en Verdager, recordam aquella estrofa que diu:

*Si l'ermita del Mont no té campana,
què en fa del campanar?
Cada dia la Verge la demana,
qui l'hi voldrà donar?*

Però la Mare de Déu de la Salette té campana ja fa temps. I la sentim sonar primer llunyana, després més a prop. És un ressò alegre, metàl·lic, dolç, com el renou de l'aigua quan surt de l'aixeta. □

Esquemàtic origen de la música

JOSÉ S. AYALA

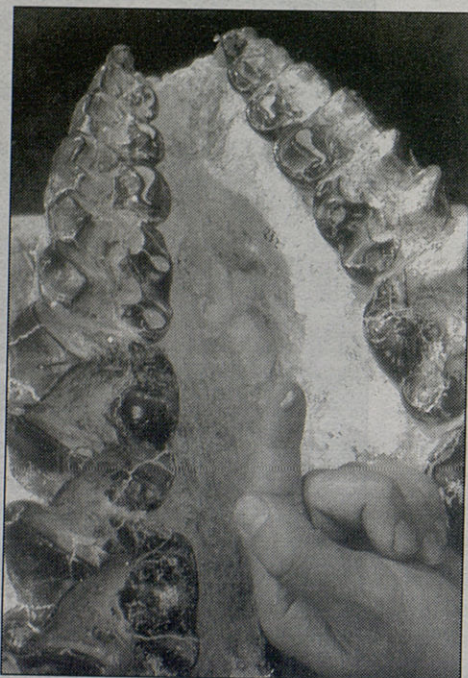
Els antropòlegs expliquen que als inicis del paleolític (tot i que sembla millor situar els fets al neolític) ja es van sentir els primers sons. Foren sons que els homes captaren del seu entorn natural i que els permeteren, junt amb altres vibracions idònies, establir els ritmes que expressaren en la dansa. El remor de l'aigua dels rius, el renou que ocasiona el vent, els cants dels ocells... esdevingueren les primeres notes instintives que originaren la primera cultura musical.

De transmissió incerta i de concreció impossible, ha estat una cultura que gairebé no ha deixat rastre històric però que ha sobreviscut en la llarga nit del temps i que ens ha arribat amb manifestacions que són objecte d'apassionants estudis antropològics.

No ha estat fins molt modernament -si, com deim, partim del paleolític- que la música ha pogut transmetre's amb seguretat i fidelitat. Qualsevol coneixedor de la història de la música sap que el monjo benedictí italià Guido d'Arezzo (995-1050) fou qui va idear el sistema didàctic de lectura musical, en l'escala diatònica, que va ser el principi d'una revolució dins la composició musical.

Com a model va prendre els sis primers versos del *Himne a Sant Joan* de Paulo Diacono. Les notes *ut* (més tard substituïda per *do*), *re*, *mi*, *fa*, *sol*, *la*, *si*, corresponen a la primera síl·laba de cada vers, que diuen així:

*Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti
Labil reatum
Santi Iohanes*

Els estudis antropològics s'aventuren a fer-nos conèixer els orígens de la música.

(El *si* es la unió de les primeres lletres dels dos noms que formen el darrer vers.)

D'aquesta manera el sistema de Guido d'Arezzo va ser l'origen i el precedent d'un mètode que va permetre la perfecta transmissió de les composicions musicals i que va fer possible la creació de les magnífiques obres que els més grans compositors de tots els temps han concebut per a la satisfacció i el goig dels nostres sentits.

Però no sempre la música és ben rebuda per totes les persones. Molt encertadament es diu que per entendre bé la música, perquè agradi, cal que existeixi una ment receptora, com succeeix en el coneixement de les altres arts, la pintura per exemple. Schumann ho defineix bé en la seva asserció: "*Només quan la forma se t'aparegui bastant clara se't farà clar l'esperit*". □

L'òpera CARMEN al Teatre Principal

J.S.A.

La VI Temporada de Primavera d'Òpera s'obrí a Palma el 26 de març amb la presentació de "*Carmen*", de Georges Bizet. L'autor, basant-se en la novel·la de Prosper Mérimée, va escriure una bella i atractiva obra que va situar a Sevilla i en la qual no hi manquen els arquetips propis d'aquella ciutat andalusa. Gitanes, cigarreres, toreros i militars donen vida a un entramat folclòric-tràgic que acaba amb la mort de la bella *Carmen* en una escena sublim d'amor equivocat.

Interpretada per la mezzosoprano Irena Zaric (*Carmen*); Fabio Armiliato, tenor (*Don José*); Marco Chingari, baríton (*Escamillo*); i secundats per un selecte elenc que va contribuir a donar vistositat i relleu a la representació, l'obra va comptar amb una escenografia que va ser part estelar de l'espectacle.

Irena Zaric, magistralment interpretativa, va lluir una veu ben timbrada en tots els matisos, malgrat que li faltés força en alguns passatges, i no va desmerèixer en to i ritme.

Excel·lent l'actuació del tenor italià Fabio Armiliato en el paper de *Don José*, al qual va impregnar de tot el dramatisme líric que suposa un personatge tan difícil.

Bé el baríton Marco Chingari, en el *toreador Escamillo*.

Agradable, dolça, Maria Gallego, soprano.

Tota la resta d'interpres, en cadascuna de les facetes, contribuï notablement a ressaltar el colorit d'aquesta peça, típicament espanyola, presentada al Teatre Principal, tan clàssic i tan hermos, i que aquesta vegada va disfrutar d'una galanura floral que realça l'entorn.

És obligat destacar la bona actuació del *cuadro* folclòric, tan andalús i suggestiu, de Leonora Amaya i el seu conjunt, en la perfecta execució de la nota colorista.

Els cors, disciplinats i treballats com sempre, respongueren molt bé a allò que se n'esperava.

Més bé fluïda, l'orquestra no va estar a l'altura de les circumstàncies. No pulsà amb equilibri ni tan finament com calia la riquesa melòdica i suggestiva de la preciosa composició de Georges Bizet. □

Quin futur hi ha per a la llengua catalana?

MARTÍ JANER I TORRENS

La recuperació de la llengua, menystinguda i minoritzada per la manca de reconeixement oficial, es va generalitzar en els centres docents després que importants capes socials del país haguessin reclamat al carrer l'ensenyament del català i en català.

En aquest treball no he volgut més que exposar un tema prou debatut actualment: quin futur té la llengua catalana? És un treball d'opinió que no intenta altra cosa que expressar el meu punt de vista. Les meves opinions aniran recolzades per les opinions dels autors del llibre *El futur de la llengua catalana* Modest Prats, August Rafanell i Albert Rossich.

La sociolingüística, pel que sé, no pot referir-se al cas català com un cas de tossuderia per part dels seus parlants. Si ens comparem amb la resta de llengües minoritzades, tal vegada ens adonarem que el nostre és un cas paradigmàtic dins l'Europa de

les nacions, i si ens comparem amb l'occità, el bretó, el gal·lès, el gaèlic, el gallec, el sard i tantes d'altres llengües, no deixarem de sorprendre'ns. I per què?

Si observem la història de la nostra comunitat lingüística, les Balears, el País Valencià, el Principat i la Catalunya Nord, vurem que és un territori que té més de 60500 km² i 10 milions d'habitants (6 milions de catalanoparlants i un 73% de catalano entenedors).

Vull contrastar aquestes xifres amb altres: gal·lès, 18% de parlants (1981); euskera, 20%; occità, es creu que un 10%; aquests dos darrers casos amb

una distribució molt desigual. Crec que això permet resituar-nos objectivament.

Quins són, al 1992, els perills del català?

1- No trobam cap catalanoparlant en tot el domini que no sigui bilingüe.

2- Mai el percentatge de castellanoparlants havia estat tant alt, entorn del 40%, i en algunes zones metropolitanes arriba al 50% (a València-ciutat és del 64%).

3- La reculada d'ús del català a les grans urbs: València, Barcelona, Palma. Aquests nuclis poblacionals són els menys catalans en tot el sentit de la paraula malgrat que allotgin les

institucions, les entitats i els centres culturals més activament catalans.

4- El perill de la dialectització. Avui, 90 anys després de la codificació del català, del Diccionari de la Llengua Catalana de 1932, dels esforços per posar la nostra cultura al dia, del gran caramull de diccionaris bilingües editats en diverses llengües del món (anglès, francès, alemany, rus, hongarès, japonès...) i de les conclusions del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, encara avui hi ha aquest gran perill que és la dialectització.

La supervaloració d'uns trets fonètics, morfològics, sintàctics posen en perill la nostra llengua, l'enfronten al model estàndard i fomenten el secessionisme lingüístic (recordem València, on el cabdill de la dreta provinciana i espanyolista s'ha inventat una "llengua valenciana" i una gramàtica).

Organitzacions com "Lorat-penat" a València, "Centro Cultural Mallorquí" a Palma, gent com Xavier Pericay i Ferran Toutain amb els llibres *Verinosa llengua* i *El català que ara es parla* són factors que fomenten el secessionisme lingüístic des de diferents llocs de la nació.

5- Mai no havíem assistit a un procés tan generalitzat de degradació de l'idioma i, tal vegada, ja podem parlar d'un idioma nou, un *pidgin* que en diuen, amb l'estructura de l'idioma dominant (espanyol) i els afegitons d'un altre (català): és a dir, *catanyol*.

6- Tot aquest procés de bilingüïtzació comporta que cada cop ens sigui menys difícil passar d'una

llengua a l'altra, que no ens costi gens girar la llengua.

ÚS SOCIAL I BILINGÜISME

Vull exposar on em sembla que rau el problema fonamental. No és que em vulgui referir constantment als autors del llibre que coment, però en una cosa no podem negar-los que han encertat de ple: l'ús social i ambiental del català ha disminuït de manera alarmant.

Si miram la història lingüística als PPCC, mai com ara no s'havia assentat el bilingüisme unidireccionalment i mai no hi havia hagut una presència de l'espanyol tan forta entre nosaltres.

Als segles XVIII i XIX el problema de l'idioma era un altre, era el problema d'una llengua generalitzada i d'ús social gairebé absolut però que no tenia el reconeixement, en el seu domini lingüístic, de llengua oficial i per tant era bandejada de les institucions, les entitats i els estaments públics i privats relacionats amb l'administració.

Posaré uns exemples no gaire enfora, el cas de la meua família. A la meua àvia li era molt difícil expressar-se en castellà i quan ho feia era amb unes construccions sintàctiques horribles. He fullejat cartes

La política institucional del "no fer res" s'ha vist enfrontada sovint a manifestacions públiques que reivindiquen l'ús social de la llengua catalana.

del meu avi quan escrivia des d'Amèrica i les expressions són còpies al castellà del seu mallorquí habitual. El cas del meu pare és completament diferent: es crià en una situació de diglòssia pura, pensava amb una llengua, s'hi expressava, però escrivia amb una altra.

I mira per on, ara, nosaltres, els fills, som bilingües, en el sentit estatutari de la paraula, i ja no tenim aquella pronúncia horrible que delatava els nostres pares quan feien la mili. I tenc un cosí que per influència d'un *padre* castellà parla castellà.

Crec que el meu exemple no fa sinó reflectir una situació que s'ha donat als PPCC, en major o menor mesura. Avui no hi ha cap jove que tenguí la dificultat per enraonar en castellà que tenien els nostres pares.

El que certament ha canviat és la implantació de la llengua catalana. Com he dit abans, el català era d'ús generalitzat sense reconeixement oficial, però tenia l'avantatge d'una situació diglòssica estabilitzada, en el

Evolució dels percentatges dels immigrants a les Balears nascuts a altres províncies

Anys	Nombre	%
1930	12.683	3,47
1940	26.609	6,53
1950	33.514	7,94
1960	51.339	11,69
1965	67.412	13,70
1970	103.335	19,38
1975	129.735	22,12
1981	153.789	23,45
1986	170.913	25,13

sentit que el castellà no posava en perill la seva existència perquè l'espanyol era una llengua gairebé desconeguda per a la immensa majoria dels catalano parlants. Avui ens trobam amb la paradoxa que mai en la nostra història no hi havia hagut un reconeixement tan alt del català, amb tants instruments de cultura al seu abast, i al mateix temps mai havíem arribat al coneixement, ús i difusió de l'espanyol com ara. El pitjor d'això és que aquesta llengua opera bàsicament en el jovent: basta pegar una ullada a les enquestes fetes entre valencians (1989) i mallorquins (1988).

Així, doncs, no resulta tan boja la idea de preveure per al català 80, 90, 100 anys de vida si no es preveu també la manera d'evitar el retrocès i la forma d'actuar amb eficàcia. Si tenim en compte que el nombre de catalanoparlants és actualment el 60% de la població (que el puguin parlar no vol dir que el parlin), que a Gal.les, gràcies als censos de població, sabem que cap al 1900 existia un 50% de gal.loparlants i que avui, al 1991, sols és del 19%, no és tan arriscada la conclusió que exposen els autors, i encara menys si a tot això hi afegim la

reculada permanent en els grans centres urbans.

NACIONALISME, LLENGUA I EL REPTE DEL 92

Crec que hi ha un altre problema al qual s'enfronta el català, i és el desconeixement de la pròpia comunitat lingüística i nacional entre els mateixos parlants, el descrèdit i la manca de renovació ideològica del nacionalisme català. Basta pegar una ullada i veurem -i tornen a tenir raó els autors- que, així com al segle XIX el catalanisme polític era símptoma de modernor i progrés, al XX no fa més que anar a la vora d'un nacionalisme espanyol que ha renovat el seu missatge espanyolista i de progrés.

Amb la vinguda de la democràcia els nacionalismes són vists com una cosa que barra el pas a l'Europa dels 90, que posen en perill el correcte funcionament de l'estat i que actuen com a elements desestabilitzadors, a manera de la Prestroika a l'URSS.

I una altra cosa em sembla més greu. El nacionalisme dels PPCC només és compartit per una minoria de la població i el missatge nacionalista dels partits autonomistes (CIU, UM,

IC) comporta un nacionalisme ple de paraules plenes d'autonomia però lligat al discurs hispànic d'*una nació, un estat*.

Hem de dir que el nacionalisme d'esquerres (ERC, PSM, UPV), de la Crida i altres organitzacions semblants, connecta poc amb la realitat del poble. Són minories que han de renovar el seu discurs nacionalista i ideològic.

RESUM

Resumiré en grans trets el problema:

- Desconeixement dins el territori lingüístic de la pròpia història comuna, és a dir, dels elements que defineixen la nació.

- Reculada del català en l'àmbit d'ús.

- Interferència cada cop més gran del castellà, cosa que permet la formació d'un híbrid lingüístic.

- La bilingüització del país i el perill que comporta el bilingüisme passiu. □

Inca, gener del 1992.

Martí Janer i Torrens és estudiant de Filologia Catalana a la UIB.

El coneixement i l'estudi de la llengua catalana en el darrer quart del s. XX és d'una extensió i aprofundiment com mai havia tengut en la seva història. - Palma, seu del XVIè Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques. Abril 1980.

El dret a la peresa

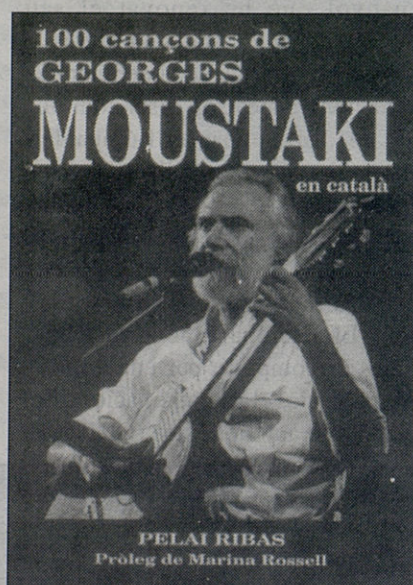
VICENÇ CALONGE I GUSTÀ

Un dissabte qualsevol, passejant per Ciutat i fent la meua clàssica aturada a la llibreria Quart Creixent, vaig endevinar al mostrador el llibre del qual vos vull parlar: *100 cançons de Georges Moustaki* en català, d'Edicions Raima S.A. i traducció de Pelai Ribas. I no us he de descobrir al cantautor perquè don per fet que vosaltres ja el coneixeu. Ara bé, l'interessant d'aquest llibre sobre les cançons de Moustaki és, al meu parèixer, la seva particular visió del món, una filosofia que exigeix "El dret a la peresa", un poder tenir "Els dits dels peus al sol", el poder declarar obertament "Jo només sóc un mandra", l'insistir amb un sempre "Tinc temps", i, fins i tot, dialogar amb la peresa, escoltant-la, talment una deessa de l'Olimp:

*"Jo t'ensenyaré les virtuts
d'aquest pecat que és tan comú
però tan traït: la peresa".*

Sí, Georges Moustaki reclama aquest dret, tal vegada des de l'experiència que li dona ser un rodamón, la d'haver nascut a Alexan-

dria l'any 1934 i ser aquesta ciutat un conglomerat de cultures. Companys àrabs, jueus, armenis, italians. A més de néixer en una família d'origen grec,

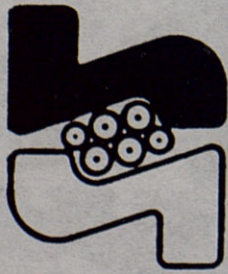
és d'educació culta i alumne d'una escola francesa. Evidentment, tota aquesta pluralitat de nacionalitats han provocat en Moustaki una manera molt particular d'entendre el món, una

manera que a molts de nosaltres ens ve a contrapèl, acostumats com estam a una societat on tot és vàlid menys això que en Moustaki demana: "El dret a la peresa".

I la història no acaba aquí, perquè tant si em creis com si no, una vegada acabat de llegir el llibre, algunes lletres, emperesides, mandroses, m'han

c	a	r.
o	a	
m	l	
e	l	
n	a	
ç	d	
a	a	
t	b	
i	a	

Ciutat, febrer 1992

hilario

- Material Tècnic de dibuix
- Llibreria Tècnica de dibuix
- Papereria

EN CATALÀ:
Blocs impresos de factures,
albarans i rebuts.

C/. Aragó, núm. 10 Tel. 46 45 72
Palma de Mallorca
C/. Quint, núm. 3 Tel. 71 54 33

Aclarint el panorama

Una veu d'Eivissa, d'Enric Ribas i Marí

JEAN SERRA

Sols un mes després de l'aparició —tants anys esperada— de la seua *Aportació pitiüsa al Diccionari Català-Valencià-Balear* (Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa, 1991), Enric Ribas i Marí treia *Una veu d'Eivissa*, on recull un centenar d'articles apareguts a la premsa local, sobretot a *La Voz de Ibiza*, entre setembre de 1988 i setembre de 1990, un període de temps de “gran mobilitat política”, car Enric Ribas en començar a escriure els articles encara era Diputat al Congrés pel PSOE, organització en la qual va militar prop d'una dècada i que abandonà per fundar l'ENE, on ocupà, inicialment, càrrecs de responsabilitat. Hi ha textos, però, del temps en què “ja no ostentava cap càrrec públic, ni tampoc orgànic, dins el partit que (va) promoure”.

La temàtica, ara reunida en un volum de gairebé dues-centes pàgines, és variada i en alguns aspectes reflecteix aquesta “mobilitat política”.

Però en la seua gran major part forma un conjunt fortament cohesionat per una clara ideologia nacionalista i

Enric Ribas i Marí.

d'esquerres. I, al contrari del que diu l'autor que “els articles periodístics són més aviat d'un valor literari escàs”, aquest valor hi és implícit en una

llengua exquisitament emprada, tant en l'estil, elegant i clar, com en la gramàtica, la sintaxi i el lèxic, que n'Enric Ribas i Marí coneix en extensió i profunditat.

Poques vegades s'ha dut a terme entre nosaltres una activitat periodística tan nítidament nacionalista com la que es concreta en els articles reunits a *Una veu d'Eivissa*, i que ara prenen, en conjunt, una nova dimensió. Aïllats podien coure o simplement reduir-se a la lectura puntual d'un dia. Ara constitueixen un tot on els eivissencs i formenterers podem aclarir-nos les idees que tenguem confuses sobre la nostra llengua, la nostra cultura, la nostra identitat nacional tota... □

Enric Ribas i Marí, *Una veu d'Eivissa*. Edicions Can Sifre. Eivissa, 1991.

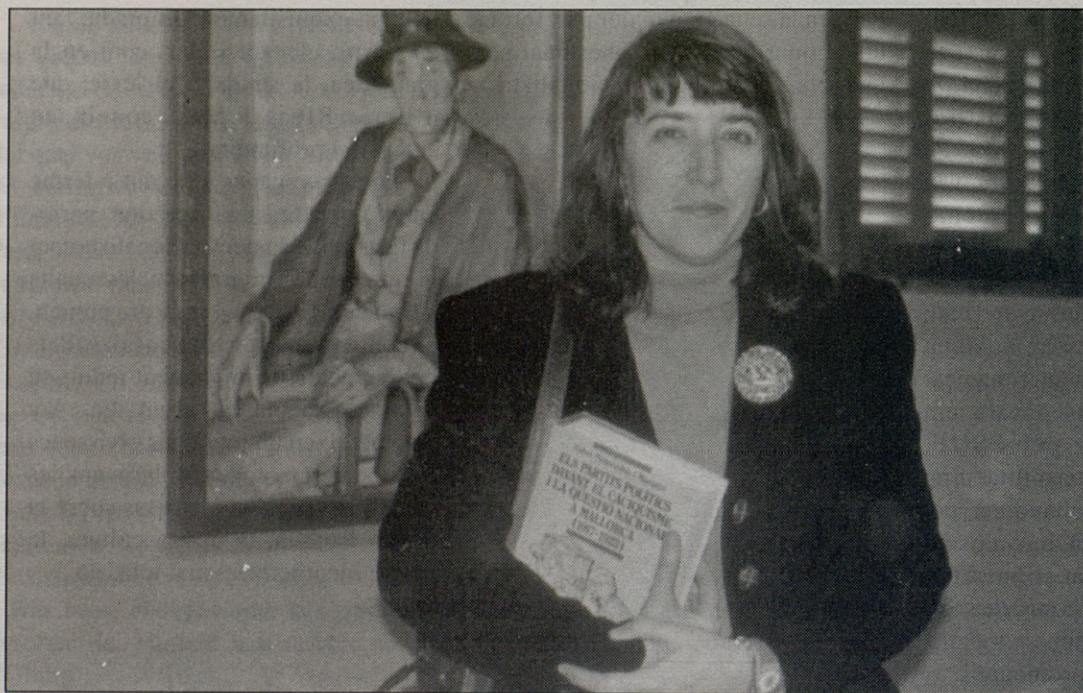
CIRIT, les trobades amb la Ciència

Adreçades a estudiants d'ensenyament secundari, les 13 trobades per a 1992 se celebraran al Delta de l'Ebre, entre el 26 de juny i el 18 de juliol. — Els interessats poden demanar la informació a l'Obra Cultural Balear, tel. 723299.

"Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-1923)", d'Isabel Peñarrubia i Marquès

DAVID GINARD

Isabel Peñarrubia i Marquès.

L'anàlisi del procés d'integració de la societat mallorquina dins l'Estat centralista de la Restauració, és l'objecte del llibre d'Isabel Peñarrubia i Marquès *Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-1923)*, editat recentment per Publicacions de l'Abadia de Montserrat i el Consell Insular de Mallorca. Es tracta, cal dir-ho, d'un estudi molt més ambiciós del que el seu títol indica, atès que constitueix una completíssima anàlisi de la realitat mallorquina del moment des del punt de vista econòmic, social, polític, cultural, i fins i tot sociolingüístic.

L'autora no és cap desconeguda dins el món de la historiografia mallorquina. Nascuda a Palma el 1951 i llicenciada en història moderna i contemporània per la Universitat de Barcelona, s'ha dedicat professionalment a l'ensenyament mitjà a

Mallorca i Girona. El 1980 publicà a Curial la seva memòria de llicenciatura *Mallorca davant el centralisme (1868-1910)*, en la qual explicà l'existència durant les darreres dècades del segle XIX i la primera del XX, d'unes notables resistències, amb una àmplia base popular, a l'unitarisme del nou Estat liberal. D'altra banda, ha publicat diversos treballs a la desapareguda revista *Quaderns d'alliberament*, a *l'Avenç*, a *Estudios de Historia Social*, a *Historia 16* i, més recentment, a la Miscel·lània d'homenatge a Josep Benet i a la *Revista de Catalunya*.

L'estudi que avui comentam és el fruit de més de deu anys d'intensa feina. Es tracta, possiblement, de la primera tesi doctoral sobre el segle XX a Mallorca que ha estat publicada íntegrament, fet ja de per sí altament indicatiu de l'estat de la nostra historiografia. Una tesi, per cert, do-

cumentada com n'hi ha poques, i impecable en la seva elaboració. Lluny de certes pràctiques historiogràfiques consistents en omplir pàgines i pàgines amb lamentacions sobre la manca de documentació, amb textos de molt dubtós interès, o amb l'exposició d'un cúmul d'excel·lents propòsits, Bel Peñarrubia ens presenta un estudi modèlic, elaborat a partir d'una consulta exhaustiva de les més diverses fonts existents sobre el tema a Mallorca i a Catalunya. Des de les actes municipals de l'Ajuntament de Palma fins a les memòries de Francesc de Borja Moll. Des de testimonis de personatges que visqueren l'època com Miquel Fullana, fins a la novel·lística de Miquel Villalonga. Des de la correspondència entre Miquel Ferrà i Gabriel Alomar, fins a les Memòries de la Cambra de Comerç. Des dels estatuts del Foment del

Civisme, fins a la paperassa de can Vivot. I sense oblidar, naturalment, l'estudi minuciós de la premsa de totes les tendències i l'aprofitament d'una variadíssima bibliografia. Amb aquest bagatge, òbviament els resultats només poden ésser esplèndids, i el treball en qüestió no ens pot suggerir més retret que lamentar que encara no disposem d'estudis semblants per a d'altres períodes de la nostra història recent, com la Segona República o la postguerra.

Isabel Peñarrubia ha arribat a la conclusió que l'estat centralista aconseguí de consolidar-se plenament a Mallorca durant el període estudiat. El govern central era la cimera d'una piràmide de poder amb diversos graons subordinats, i que exercia el seu poder mitjançant una xarxa d'interessos perfectament estructurada. Les classes dominants mallorquines s'integraven perfectament en el marc estatal restauracionista, atès que els seus interessos coincidien plenament amb els de l'Estat, i participaven, d'altra banda, de la ideologia espanyolista que justificava i cohesionava el sistema. La feblesa dels diversos moviments alternatius al sistema s'explica per la inexistència d'un associacionisme que originàs l'entramat cívic que s'oposàs als cacics, fet lògic en una societat on les classes populars estaven obsessionades per la pura subsistència.

Moltes de les suggestives interpretacions que Peñarrubia ens ofereix sobre la societat mallorquina dels anys

vintens semblen ben útils per analitzar altres períodes de la nostra història. Així, per exemple, l'explicació sobre el fenomen de l'anticatalanisme, la seva connexió amb el castellanisme, les raons del predomini de la dreta, l'escàs arrelament del nacionalisme polític, el divorci intel·lectuals-poble... són temes, molts d'ells, de rabiosa actualitat. D'altra banda és un treball sovint força desmitificador.

Isabel Peñarrubia i Marquès
ELS PARTITS POLÍTICS
DAVANT EL CACIQUISME
I LA QÜESTIÓ NACIONAL
A MALLORCA
(1917-1923)

Destaquem, per exemple, l'anàlisi de la figura de Joan March, model de la nova classe de comerciants enriquits pel contraban, als quals l'autora dedica moltes de les seves més hermoses planes. Bel Peñarrubia ha establert que els interessos de March estaven

en consonància amb els dels terratinents, i que tant els uns com els altres coincidien en definitiva en el seu suport al caciquisme i al centralisme.

Es tracta, doncs, d'una obra que a partir d'ara esdevindrà de lectura obligatòria per a qualsevol persona interessada en la nostra història contemporània. Unicament cal lamentar la mancança del sempre útil índex onomàstic, que en aquest cas hagués tingut un valor especial perquè hauria facilitat molt la correcta utilització d'un llibre complex, que conté una allau de dades sobre personatges poc estudiats o totalment desconeguts fins ara. Un documentadíssim llibre que tanca un any excel·lent per a la nostra historiografia contemporània durant el qual s'han llegit tesis molt importants com la de Pere Fullana, han aparegut innovadors treballs d'història econòmica com el de Joana M. Escartín i el volum col·lectiu *Del Taller a la Fàbrica* coordinat per Carles Manera i Joana Maria Petrus, i investigadors nostres, com Joan M. Thomàs i el mateix Pere Fullana, han estat premiats a Barcelona. □

Isabel Peñarrubia i Marquès:
Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-1923), Consell Insular de Mallorca-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991 (Col·lecció Abat Oliva, 105), 735 pàgines. 3.000 ptes.

Ses Puelles
 Estudi
 de
 Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

FOR
FAJAS REINA
 José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
 07002 Palma de Mallorca

Un nou llibre de Josep Massot: *Els intel·lectuals mallorquins davant el franquisme*

A.N.

El propassat febrer va sortir un nou llibre de Josep Massot i Muntaner, historiador fèrtil i eminent com no se'n veuen gaires. Aquest llibre, titulat *Els intel·lectuals mallorquins davant el franquisme* i subtitulat *Col·laboració, oposició, exili* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Biblioteca "Serra d'Or") inclou onze treballs que, en paraules de l'autor, "tenen el denominador comú de contribuir a aclarir la trajectòria dels intel·lectuals mallorquins durant els anys de la guerra civil i de la primera postguerra i la seva actitud de col·laboració o d'oposició al règim franquista, des de la llunyania o des de l'"exili interior"". L'obra, doncs, aconsegueix en part una de les comeses que Josep Massot s'ha proposat d'ençà dels anys setanta: estudiar l'actitud dels intel·lectuals mallorquins davant la Segona República, la guerra i el franquisme, en la línia general que va encetar amb *Cultura i vida a Mallorca*

entre la guerra i la postguerra, i que va continuar amb Els escriptors i la guerra civil a les Illes Balears.

Amb el deteniment, la claredat, la respectuositat i l'esperit científic que

caracteritzen el seu treball, Josep Massot omple i fa planer el coneixement del lector sobre diversos intel·lectuals (Bartomeu Crespí, Joan Estelrich, el pare Andreu de Palma, Gabriel Alomar, Francesc de S. Aguiló, Baltasar Samper, Francesc de B. Moll, Miquel Gayà, Josep M. Llompart...), reflexiona globalment sobre uns períodes (les Balears l'any 1939, l'oposició al franquisme durant la primera postguerra...) i penetra en la poesia franquista en català a Mallorca, i en la història del món editorial de la postguerra.

Josep Massot va iniciar un conjunt de volums amb *El desembarcament de Bayo a Mallorca*, publicat el 1987. Amb *Els intel·lectuals mallorquins...* ha bastit una nova paret d'aquest edifici admirable, que l'autor preveu que enllestirà d'aquí a tres o quatre anys. Que les forces l'acompanyin, en bé del país!

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telefon 72 33 56 07002 Palma de Mallorca

La violació del català

FELIP MUNAR I MUNAR

Maria-Lluïsa Pazos, autora del llibre *L'amença del català light*, ens ofereix en aquest estudi-recull *La violació del català*, la fallàcia que suposa la falsa aparença de normalitat de la llengua catalana i la subordinació que pateix envers factors externs que no tenen res a veure amb la llengua.

És un llibre dur, sense concessions falses o oportunistes; destapa la veritat tot demostrant-la amb noms i llinatges i fets concrets que posats en determinat ordre configuren la maquiuvel·lica destrucció acompassada de la llengua catalana.

"La llengua dels catalans ni és digna ni és lliure ni serveix per a identificar-nos com a nació". Així encapçala la cloenda després d'haver remogut tots i cada un dels lligams que conformen i delimiten la situació de la llengua.

Després de l'allau d'articles i llibrets sobre la qüestió valenciana i sobre el català light, l'autora posa el dit a la nafra tot denunciant accions concretes i les maquinacions que pateix el català. Compara l'actuació de València i Barcelona amb aquests termes: "A València es tracta, en

definitiva, d'una agressió política i, pel cap alt ideològica. En canvi, a Barcelona, hom atempta impunement contra les bases de la ciència lingüística", tot referint-se a les teories "demagògiques" sobre el català light.

El llibre és dividit en tres parts: la

primera, és una introducció als conceptes i a la situació en què ens trobam ("Llengua i nació", "Qui ho permet això?", "La impotència ens ha fet violadors" i "La violació de la unitat nacional"); la segona, exposa com s'ha desenvolupat l'acció a València amb

la Real Academia de Cultura Valenciana i tot l'afer de RTVV ("L'al·lucinatoria lingüística valenciana"); i la tercera, referida a Barcelona ("L'al·lucinatoria lingüística barcelonina"). Parla del "grup exterminador", Ivan Tubau, Ricard Fité i la "comparsa" que s'han col·locat als llocs claus per tal de, amb un premeditat maquiavel·lisme, ensorrar encara més, dividir i castellanitzar la llengua catalana. L'autora dona testimonis i exposa opinions força clarificadores que fan pujar la vergonya i el calfred fins a la medul·la.

Tanmateix acaba la cloenda amb les mateixes paraules que fa temps envolten l'única sortida possible a aquesta situació d'anormalitat vital: "Al capdavant, la qüestió de fons no és sinó una: o ésser espanyols (o francesos) o ésser catalans; i davant aquesta qüestió, ningú no pot restar al marge". És impossible ésser d'una nació inexistent i molt manco pretendre viure-hi amb normalitat. □

La violació del català

Pazos, Maria-Lluïsa. Tibidabo Edicions SA, Barcelona, març 1992.

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demanau informació a c. del Mar, 6, 3r.
07012 PALMA

FEINA DE QUALITAT

**Xisco
ARTS GRÀFIQUES**

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 86
07008 Palma

Biblioteques Municipals

Palma, Carrer d'en Colom | Januari 18

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Berranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07189

ARENAL

Pça. Gaspar Rulian
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquin, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

Itineraris pel centre històric de Palma

J.M.B.

L'Ajuntament de Palma acaba de publicar, dins la col·lecció "Palma ciutat educativa", *Itineraris pel centre històric de Palma*, un llibre que ofereix el mitjà per conèixer històricament el nucli monumental i artístic de la ciutat.

La concepció d'aquest volum ha tengut diversos i meritoris encerts, el primer la mateixa idea i voluntat de fer-lo. El buit que produïa la manca d'una obra de divulgació com aquesta s'ha cobert, finalment, amb un altre volum de la col·lecció esmentada.

Segonament, incorporar els textos de Gaspar Valero, sintètics i precisos, rigorosos i àgils al mateix temps, que amb poques paraules descriuen cada un dels recorreguts que coneix gairebé sense obrir els ulls.

Un altre encert, les il·lustracions. Reproduir alguns dels magnífics dibuixos de l'Arxiduc i oferir altres pàgines a Vicenç Sastre i Biel Bonnín, dos autèntics notaris del patrimoni arquitectònic rural i ciutadà de Mallorca. Amb la ploma i la tinta xina han efectuat la replega de dibuixos que constitueix probablement un dels documents gràfics més extensos després de l'obra de l'Arxiduc.

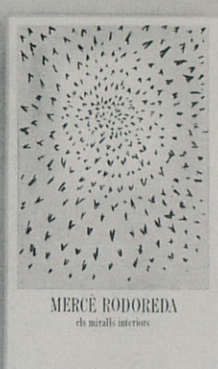
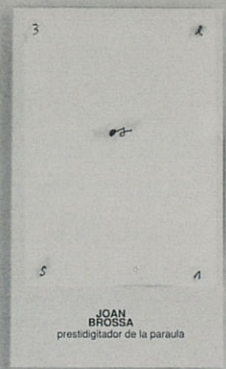
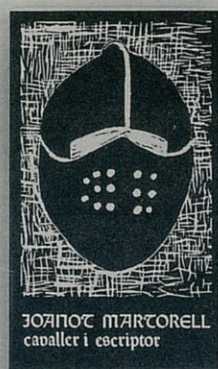
Serà fàcil, doncs, conèixer i fer conèixer Palma amb un llibre/guia documentat, il·lustrat, ordenat i d'agradable confecció com aquest que, a més, conté els signes simbòlics amb els quals el lector situa cronològicament la informació, precisa dades, rep orientació sobre circumstàncies i observacions referències que fan al cas.

Resumint, una eina molt útil per al coneixement de la ciutat. □

SÈRIE DE 36 VÍDEOS DOCUMENTALS DE 50' APROX. DE DURADA AMB GUIONS DE PRESTIGIOSOS ESPECIALISTES EN CADASCUN DELS TEMES

CERVERÍ DE GIRONA, Ferran Gadea; **RAMON LLULL**, Albert Soler; **JAUME I**, Jordi Bruguera; **RAMON MUNTANER**, Per confirmar; **FRANCESC EIXIMENIS**, Xavier Renedo; **BERNAT METGE**, Isabel Grifoll; **AUSIAS MARCH**, Coia Cabre; **JOANOT MARTORELL**, Joan Perera; **JAUME ROIG I ISABEL DE VILLENA**, Rosanna Cantavella; **JOAN ROÍS DE CORELLA**, Lola Badia; **VICENÇ GARCIA**, Albert Rossich; **RAFAEL D'AMAT**, Margarida Arizeta; **JACINT VERDAGUER**, Isidor Cònsul; **NARCÍS OLLER**, Antònia Tayadella; **ANGEL GUIMERA**, Enric Gallén; **JOAN MARAGALL**, Enric Bou; **MIQUEL COSTA I LLOBERA** i **JOAN ALCOVER**, Per confirmar; **SANTIAGO RUSINOL**, Per confirmar; **VÍCTOR CATALÀ**, Lluís Busquets; **EUGENI D'ORS**, Josep Murgades; **JOSEP CARNER**, Jaume Aulet i Dolors Oller; **JOSEP PLA**, Lluís Bonada; **JOAN SALVAT-PAPASSEIT**, Carme Arenas i Núria Cabré; **J. V. FOIX**, Vinyet Panyella; **JOSEP MARIA DE SAGARRA**, Marina Gustà i Enric Gallén; **CARLES RIBA**, Carles-Jordi Guardiola; **LLORENÇ VILLALONGA**, Teresa Verdaguer i M. Lluïsa Julià; **SALVADOR ESPRIU**, Rosa Delor; **JOAN OLIVER**, Miquel M. Gibert; **MERCÈ RODOREDÀ**, Carme Arnau; **JOAN BROSSA**, Glòria Bordons; **MANUEL DE PEDROLO**, Jordi Coca; **JOAN FUSTER**, Josep Palàcios; **PERE CALDERS**, Joan Melcion; **MIQUEL MARTÍ I POL**, Alex Broch; **JOAN PERUCHO**, Julià Guillaumon.

AMB OPINIONS DE DESTACADES PERSONALITATS DE LA NOSTRA CULTURA

Joan Fuster

M. Vargas Llosa

Josep Romeu

Pere Gimferrer

Tisner

Pere Calders

Jordi Casassas

Joan Triadú

Martí de Riquer

Albert Hauf

Antoni Tàpies

Eduardo Chillida

Joaquim Molas

J. M. Castellet

Joan Perucho

Enric Sullà

Direcció editorial i realització: Josep Oller
Direcció literària: Isidor Cònsul i Joan Perera
Direcció gràfica: Joan Cruspínera

© Producció, edició i distribució
INICIATIVES ÀUDIO-VISUALS, S.A.

Carrer València, 613, 4t, 1.ª. 08026-Barcelona
Tel. (93) 447 31 44. Fax (93) 447 32 69

S'editen 12 vídeos l'any. Propers títols:
Ramon Llull Jaume I, Víctor Català, Manuel de Pedrolo

Amb la col·laboració de: Generalitat de Catalunya,
Ajuntament de Barcelona, Ajuntament de Gandia, Acció Cultural
del País Valencià i L'Avenc.

SUBSCRIVIU-VOS-HI PER 2.995 PTES. AL MES

NOM I COGNOMS:
ADREÇA: TEL:
C. POSTAL: POBLACIÓ:
PROFESSION: TEL. PROF:

DESITJO: ☐ Subscriure'm a la sèrie "VIURE I ESCRIURE. Els grans noms de la Literatura Catalana". Pagaré: 36 quotes mensuals de 2.995 ptes. Financiació, IVA i despeses de lliurament inclosos.

DESITJO REBRE ELS VIDEOS: ☐ - "Joanot Martorell, cavaller i escriptor"
☐ - "Carles Riba, passió i lucidesa"
☐ - "Mercè Rodoreda, els miralls interiors"
☐ - "Joan Brossa, prestidigitador de la paraula"

(Contra reemborsament de 3.495 ptes. cadascun, IVA i despeses de lliurament inclosos.)

DATA: AGENCIA:
BANC/CAIXA:
ADREÇA:
POBLACIÓ:

Distingits Senyors: Us agrairé que vulgueu pagar amb càrrec al meu
☐ Cte. corrent, ☐ Llib. estalvi número
mentre no rebeu ordre meva en contra, els rebuts que presentarà periòdicament **INICIATIVES ÀUDIO-VISUALS S.A.**

Atentament

SIGNATURA

Format ☐ VHS ☐ BETA

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el CONSELL INSULAR DE
MALLORCA apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
CONSELL INSULAR DE
MALLORCA a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**